

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Diplomová práce

2023

Kristýna Strnadová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

**Mediální vykořisťování krizových situací:
Komparativní analýza 2 bezprecedentních krizí**

Diplomová práce

Autor práce: Mgr. Kristýna Strnadová

Studijní program: Mediální studia v distanční formě

Vedoucí práce: Mgr. Jan Miessler

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1.5.2023

Kristýna Strnadová

Bibliografický záznam

Strnadová, K. (2023). Mediální vykořisťování krizových situací: Komparativní analýza 2 bezprecedentních krizí. Praha, 77 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jan Miessler.

Rozsah práce: 134 406 znaků

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá fenoménem mediální exploatace krizových událostí ve vybraných českých médiích, přičemž jako konceptuální rámec využívá teorii mediální exploatace krizí. Na příkladu dvou bezprecedentních krizí, pandemie Covid-19 v České republice a výbuchu dusičnanu amonného v Libanonu, tato studie analyzuje odklon vybraných českých médií, deníku BLESK a deníku Mladá fronta DNES, od novinářských norem a standardů, a to ve čtyřech dimenzích: zpravodajský styl, rámcování krize, vyváženost politických zdrojů a tón zprávy. Výsledky studie prokázaly, že vybraná média v době krizí nedodržovala tyto novinářské standardy, a naopak ukázala výrazný odklon od těchto norem. V mediálním pokrytí krizí zcela dominoval popisný zpravodajský styl využívající rámcování krizí jakožto problému. Média dále selhala poskytnout vyvážené zpravodajství a využívala primárně vládních politických aktérů jakožto zdrojů informací. V médiích nakonec absentoval kritický pohled na politické představitele, které média zobrazovala především v neutrálním či pozitivním světle. Analýza dále ukázala, že k většímu odklonu od novinářských standardů došlo u krize pandemie Covid-19 a v případě bulvárního deníku BLESK. Celkově studie zdůrazňuje aktivní roli, kterou mediální organizace hrají při tvorbě možností mediálním využívání krizí politickými lídry i při utváření veřejného diskurzu kolem krize, a zdůrazňuje význam mediálního zpravodajství jako součásti konstrukce a utváření reality.

Abstract

This diploma thesis explores the phenomenon of media exploitation of crisis events in selected Czech media, using the media crisis exploitation theory as a conceptual framework. Using the examples of two unprecedented crises, the Covid-19 pandemic

in the Czech Republic and the ammonium nitrate explosion in Lebanon, this study analyses the diversion of two Czech media outlets, BLESK and Mladá fronta DNES, from journalistic norms and standards across four dimensions: journalistic style, framing of the crisis, the balance of political sources, and tone of reporting. The selected media failed to provide journalistic standards in times of crisis as the study proved a substantial deviation from these standards, with a predominance of descriptive journalistic style using issue-framing when constructing the crisis image, unbalanced use of political actors as sources of information favoring the governmental parties, and lacking the critical point of view on the political leaders portraying them in neutral or positive tone. The analysis also reveals that there was a greater shift from journalistic standards in the case of the Covid-19 pandemic and in the case of the tabloid BLESK. Overall, the study underscores the active role that media organizations play in creating possibilities for media crisis exploitation by political leaders as well as in shaping public discourse around a crisis, highlighting the importance of media coverage as part of the construction and shaping of reality.

Klíčová slova

Mediální vykořisťování, krize, krizové zpravodajství, žurnalistické standardy, rámcování

Keywords

Media exploitation, crisis, crisis reporting, journalistic standards, framing

Title

Crisis exploitation coverage: Comparative analysis of 2 unprecedented crises

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu své diplomové práce Mgr. Janu Miesslerovi za jeho rady, připomínky a trpělivost, se kterou přistupoval k vedení mé práce.

Obsah

Obsah	1
Úvod	2
1. Teoretická část	4
1.1. Role médií ve společnosti	4
1.2. Mediální pokrytí krizí	7
1.3. Rámcování krizových událostí	12
1.4. Krizová komunikace	14
1.5. Teorie exploatace mediálního zobrazování krizí	16
1.6. Způsoby exploatace mediálního zobrazování krizí	19
2. Metodologická část	23
2.1. Definice pojmů a vybrané události	23
2.2. Výzkumné otázky	26
2.3. Metoda sběru dat	30
2.4. Metoda analýzy a kódování	31
3. Analytická část	35
3.1. Odklon od žurnalistických standardů	35
3.2. Rozdíl mezi dvěma bezprecedentními krizemi (pandemie Covid-19 a výbuch v Bejrútu)	44
3.3. Rozdíl mezi dvěma českými deníky (BLESK a Mladá fronda DNES)	50
3.4. Výsledná zjištění a diskuze	57
3.5. Limity práce	62
4. Závěr	64
5. Summary	65
6. Použitá literatura	67
7. Teze Diplomové práce	72
8. Seznam příloh	77

Úvod

Krize hýbou světem. V průběhu krizí, ať už světových, národních či lokálních, se lidé často nacházejí v situaci, kdy jsou do velké míry závislí na informacích, která jim poskytují média. A to ať už se jedná o informace, jak se daná krize vyvíjí, o informace, které mohou lidem pomoci danou krizi přežít, či o informace, proč a jak se daná krize stala a jak bude řešena. Krizové zpravodajství je důležitou součástí mediální komunikace a je proto důležité rozumět, jak se média v průběhu různých krizí chovají. Tato diplomová práce se proto zabývá problematikou mediální krizové komunikace, a to konkrétně přispěním médií k tzv. exploataci neboli vykořisťování krizových situací.

Způsoby, jakým média komunikují o světových krizích a tím aktivně vstupují do jejich vývoje, je problematika spíše málo diskutována v oblasti mediálního výzkumu. Média jsou podrobena drobnohledu především v oblasti rámcování krizí médii, alokaci odpovědnosti zúčastněných aktérů v dané krizi a následnému výzkumu rétoriky krizových manažerů a jejich komunikačních strategií, nikoliv pak v tom, jak a do jaké míry umožňují masová média vybraným osobám využívat krizových událostí ve svůj prospěch za snížených nároků na mediální “objektivitu” v období krize.

Mediální výzkum krizové komunikace přináší důležitý vhled do dynamiky komunikace jednotlivých zúčastněných stran v průběhu krize. Role médií jakožto aktivních tvůrců prostředí s vhodnými podmínkami pro krizové manažery a politické aktéry komunikovat své postoje a řešení však nebývá vždy centrem zájmu. Právě oblast empirického mediálního výzkumu věnující se zkoumání odklonu od žurnalistických norem, standardů a stylů, ke kterým se média v době krizí uchylují, a jejich vlivu na krizovou komunikaci, je oblastí méně probádanou. Do jaké míry média umožňují a/nebo vědomě či nevědomě zprostředkovávají vykořisťování krizové situace politiky, leadery či krizovými manažery, je předmětem této diplomové práce.

Konkrétně se tato práce věnuje příkladu dvou krizových událostí, a to konkrétně vypuknutí pandemie viru Covid-19 a explozi skladu dusičnanu amonného v Bejrútu, Libanonu. Obě události představují krizové situace, jež jsou nečekané, historicky bezprecedentní a nebylo možné je dostatečně dlouho dopředu anticipovat. Takovéto situace se stávají pro novináře problematickými, neboť zpochybňují jejich každodenní rutinu a ztěžují využívání klasických zpravodajských postupů.

Obě události se uskutečnily v roce 2020, tedy v období předložení diplomové teze, a nedošlo k jejich výměně z důvodu jejich ojedinělých charakterů. Oproti původnímu záměru teze došlo v samotné diplomové práci pouze k mírným změnám, a to k upřesnění analyzovaného období na 3 týdny od jejího bezprostředního vzniku tak, aby bylo dosaženo vyčerpávající analýzy akutní části krize. Z kapacitních důvodů, jež rozsah diplomové práce umožňuje, pak byl omezen počet analyzovaných médií ze 4 na 2, díky čemuž bylo možné uskutečnit hloubkovou obsahovou analýzu a vzájemné detailní porovnání.

Samotná práce je rozdělena na tři základní části, teoretickou, metodologickou a analytickou. V první části je představeno teoretické ukotvení krizového zpravodajství skrze perspektivu sociálního konstruktivismu a detailně představena teorie exploatace mediálního zobrazování krizí. Druhá část práce se věnuje metodologii výzkumu a způsobům analýzy a v poslední části jsou představeny konkrétní výsledky studie a jejich zařazení do stávajícího mediálního výzkumu.

1. Teoretická část

1.1. Role médií ve společnosti

Lidé nemohou přijít osobně do kontaktu se všemi situacemi, které se na světě odehrávají. Jak výstižně komentuje Bolinger: „*Kdyby v dnešní době nastal druhý příchod Ježíše Krista, lidé by si jej vůbec nevšimli, pokud by ho nezaznamenala média.*“ (Bolinger, 2008: 195). Právě masová média jako jsou tištěné deníky, rozhlas, televize a internet zprostředkovávají zkušenost směrem k publiku, čtenářům či posluchačům, a to skrze selekci událostí, o kterých budou informovat, jejich interpretací a zhodnocením. Podle McQuaila se tak masová média výrazně podílejí na tom, jak je konstruována naše každodenní realita a jaké sociální normy a hodnoty jsou v rámci naší společnosti nadefinovány (McQuail, 2009: 114).

Způsoby, jakým jednotlivci utvářejí a udržují sociální realitu skrze vzájemné interakce, se zabývali již Berger a Luckmann. Autoři tvrdí, že realita, ve které existujeme, není neměnný objektivní fenomén, ale je sociálně konstruována. Berger a Luckmann nazývají proces, kterým lidé uchovávají a budují sociální realitu, institucionalizace. Tento proces zahrnuje rozvoj sociálních institucí, které dávají lidem společné významy a hodnoty, jako je například náboženství, vzdělání a politika. Tyto instituce umožňují lidem konzistentně a předvídatelně uchopovat a interpretovat své okolí. Zároveň tvrdí, že sociální realita není pevná nebo neměnná, naopak se neustále vyvíjí a přetváří (Berger, Luckmann, 1996: 45-47).

Kromě konceptu institucionalizace představují autoři také koncept externalizace, jež se týká procesu přebírání subjektivních myšlenek a jejich transformace do objektivní podoby, kterou lze následně sdílet s ostatními. Externalizace je tedy jinými slovy procesem, kterým jedinec přispívá sociální konstrukci světa. Například vědec může externalizovat své myšlenky prostřednictvím publikace výzkumných prací (ibid: 52), paralelně tak žurnalista může externalizovat své ideje o světě prostřednictvím zpráv. Novináři převezmou své subjektivní chápání určité události a přetvoří je v „objektivní“ zprávu, kterou mohou sdílet s ostatními.

Následujícím krokem je dle autorů tzv. objektivizace. "*Při objektivizaci získávají struktury vytvořené externalizací realitu a trvalost, která přesahuje délku života jedince*", vysvětlují

autoři (ibid: 56). Objektivizace tedy představuje proces, kterým se externalizované formy stávají hmatatelnými subjekty či strukturami. Jako příklad poslouží náboženská instituce, která může objektivizovat své přesvědčení prostřednictvím výstavby fyzického místa pro konání bohoslužeb. Takovéto instituce napomáhají vytvářet stabilní a trvalé rámce utvářející a reprodukující společenské významy (ibid: 56-57). Takovýmito institucemi jsou i média, u kterých k objektivizaci dochází ve chvíli, kdy se zpravodajské příběhy promění v hmatatelné předměty, jako jsou noviny, webové stránky nebo televizní vysílání.

Nakonec pak nastává proces internalizace, tedy přebírání objektivizovaných forem samotným jedincem a začlenění je do svého subjektivního pohledu na svět. Jedinec se tak podle autorů stává: „(...) *subjektivně orientovaným aktérem, jehož jednání je strukturováno institucionalizovaným věděním, které bylo internalizováno*“ (ibid: 63). Aplikací procesu na situaci v médiích, k internalizaci dochází ve chvíli, kdy jednotlivci začleňují informace a interpretace prezentované v mediálním zpravodajství do svého vlastního subjektivního chápání krizové události.

V kontextu mediálního pokrytí krizových situací tak hrají mediální instituce zásadní roli při utváření způsobu, jakým lidé tyto události chápou a interpretují. Reifová dále zdůrazňuje, že vzhledem k charakteru události, která není veřejnosti přístupná okamžitě, nemůže být její mediální pokrytí nikdy objektivní a realita je tak vždy konstruována osobní interpretací jednotlivce (Reifová, 2004: 212-213). Podle Jiráka a Köpplové se tato mediální konstrukce reality následně stává realitou sama o sobě a ovlivňuje, jak je vnímána původní "nemediální" realita. Událost tedy v důsledku nemusí být vnímána jako skutečná, pokud o ní média nevytvoří její obraz. Jinými slovy, mediálně vytvořená realita se nadále stává významnější (Jiráček, Köpplová, 2011: 286-287).

Sociálně-konstruktivní perspektivu sdílí také Beck, který hovoří o tom, jak média ovlivňují pohled široké veřejnosti na svět. Příkladem mohou být rizika, která se vyskytují ve světě všude kolem nás. Beck tvrdí, že znalosti o rizicích jsou vytvářeny a šířeny médii a že tyto informace často ovlivňují veřejné mínění a politická rozhodnutí. Média se tak podle Becka aktivně podílejí na vytváření rizik a neslouží pouze jako nestranný zprostředkovatel informací (Beck, 1992: 21, Beck & Levy, 2013: 17). Konkrétně dodává, že: „*Mediální zpravodajství o rizicích je často selektivní, senzační a zkreslené a má tendenci zaměřovat se na rizika, která mají nejvíce bezprostřední a nejokázalejší dopad, spíše než na rizika,*

kteřá jsou rozšířenější nebo méně viditelná."¹ (Beck, 2009: 92).

Právě senzace událostí a jejich dramtizace jsou způsoby, jakým média konstruují a rámcují krize a zvyšují tak svůj profit. Pro tento proces používá Beck pojem inscenace zpráv (z orig. news inscenation) a poznamenává, že vede k přehnanému zdůrazňování vybraných rizik, bagatelizování jiných a ve svém důsledku tak vytváří zkreslený obraz skutečnosti, který posiluje nejistotu a úzkosti (ibid: 98).

Rizika jsou významnou součástí Beckova konceptu tzv. rizikové společnosti. Ta vychází ze společenských změn, které jsou důsledkem stále větších a významnějších rizik rozsáhlého dopadu (například v důsledku technologického pokroku, zhoršování životního prostředí apod.), a způsobů, jakým se tato rizika mají řešit či řídit na celosvětové úrovni. Konkrétně říká: "*Riziková společnost tedy znamená fázi moderní společnosti, v níž jsou systematicky potlačována nebezpečí vzniklá v důsledku úspěchů minulosti.*"² (ibid: 21).

Podle Becka se riziková společnost vyznačuje především vzestupem expertních systémů k identifikaci, řízení a hodnocení rizik, vlnám sociální mobilizace okolo různorodých otázek rizik, ztráty významu národních vlád, vznikům globální správy apod. Riziková společnost se tak podle Becka vzdaluje stabilním strukturám a rizikům, jež byla jasně definována a rozpoznatelná (ibid: 6-7). Například Bauman pro takovou situaci, v níž jsou rizika neurčitá a hranice světa „*tekuté*“, pojem tzv. tekutá modernita (Bauman, 2007: 1-2), což dobře vykresluje jejich nestálý a těžko uchopitelný charakter. Jelikož jsou tato rizika obtížně rozpoznatelná, a tedy nekontrolovatelná, jejich rozeznání závisí na médiích, která na ně upozorňují a ve své podstatě je zkonstruují (Beck, 1992: 70).

Ve 21. století je ohrožení lidského života globálními riziky jednou z nových každodenností. Díky jejich charakteru, kdy rizika mohou v důsledku globalizačních procesů (jako např.: propojení světových trhů, celosvětové migrace či rostoucího globálního znečištění) snadno překračovat mezinárodní hranice, vnímá Beck tato rizika jako globální. Nekontrolovatelná rizika je proto potřeba chápat tak, že již nejsou specifická pro jednu konkrétní lokalitu a je proto obtížné kontrolovat či řídit je na úrovni národního státu. Jinými slovy, jelikož je obtížné přiřadit danému riziku jediného činitele – důvod vzniku – musí být řízena

¹ Vlastní překlad z originálu: „Media reporting of risks is often selective, sensational and distorted, and tends to focus on the risks that have the most immediate and spectacular impact, rather than the risks that are more pervasive or less visible.“ (Beck, 2009: 92).

² Vlastní překlad z originálu: "Risk society means, then, a phase of modern society in which the dangers created by the successes of the past are systematically repressed." (Beck, 1992: 21).

v mnohem větším měřítku. Zároveň dodává, že postižení jednotlivých regionů nemusí být rovnoměrné, naopak, často dochází k velmi rozdílnému dopadu na různé oblasti, které přispívají ještě k větším rozdílům a nerovnostem (ibid: 399-401). Mezi takováto rizika lze řadit například klimatické změny, ekologická rizika, humanitární krize, přírodní katastrofy, války překračující hranice, terorismus, chudobu, zbraně hromadného ničení, pandemie, migrační vlny, porušování lidských práv, finanční krize na světových trzích apod.

Cottle dodává, že díky těsnému sepjetí těchto krizí se současným světem, kterému jsou svým způsobem endemické, je proto logické, že jsou tyto globální krize intenzivně komunikovány médii (Cottle, 2009: 495). Jelikož některé krizové situace jsou považovány za zásadní a jiné za méně důležité, média si svým způsobem vybírají, o jakých krizích informovat veřejnost, jak o nich reportovat a v jakém měřítku se jim věnovat. V dnešním komplexním globalizovaném světě tak krizové zpravodajství překračuje bez problému hranice a do určité míry ovlivňuje jejich vývoj. Cottle situaci shrnuje slovy: *“Některé katastrofy se zjevně stávají ‚událostmi, na které se soustředí pozornost‘, a dávají tak průchod národnímu politickému poli (...). Jiné jsou inscenovány jako okamžiky národní integrace a/nebo snahy o politické a korporátní projekty kontroly. A některé z nich, pokud je světová zpravodajská média sledují z dálky, se inscenují jako události s globálním zaměřením, kdy zpravodajská média dávají průchod různým diskurzům, názorům a hlasům, které kolují po celém světě.”* (Cottle, 2009: 506).

Rizika a krize v našem světě existují a jejich současné charakteristiky je dělají obtížnější předvídatelné a zvladatelné v případě jejich vzniku. Role médií při jejich vytváření, šíření a ovlivňování pohledu veřejnosti, je však nepochybná a následující kapitoly se proto věnují krizovému zpravodajství podrobněji.

1.2. Mediální pokrytí krizí

Média pravidelně reportují o nečekaným i očekávaných událostech, nastalých situacích a veřejném dění a krizové zpravodajství je proto neoddelitelnou součástí médií. Za krize jsou označovány různé události, přestože se ve svém charakteru mohou různit. Krize jsou ve své podstatě zhmotněná rizika a je tedy možné si pod nimi představit mnohé, od katastrofických událostí globálního charakteru přes ekonomickou depresi až po rozpad nukleární rodiny. Pro pochopení krizového zpravodajství je proto důležité nejdříve

rozumět tomu, co se pod pojmem krize vlastně rozumí.

Coombs a Holladay definují krizi jednoduše jako *“událost, pro kterou lidé hledají příčiny a přisuzují ji různé vlastnosti”*, jejíž vznik je nečekaný a náhlý (Coombs & Holladay, 2004: 97). Podle Sanjeev a kol. je krize závažnou katastrofou, která nastává buď přirozeně anebo jako důsledek lidské chyby, zásahu či zlého úmyslu a jejíž následky mohou být hmotné či nehmotné. Mezi hmotné následky lze zařadit materiální ztráty či ztráty na životech, mezi ty nehmotné naopak důvěryhodnost a dobrou pověst zúčastněných či zodpovědných stran (Sanjeev, Neerja, Santosh, 2021: 2). Argenti připisuje krizím 4 základní charakteristiky, a to (a) moment překvapení, (b) limitované množství dostupných informací, což způsobuje obtíže při rozhodování, jak dále postupovat, (c) rychlý vývoj krize způsobující obtíže ji efektivně řešit, a nakonec (d) intenzivní kontrolu ze strany ústavních činitelů (Argenti in Sanjeev a kol., 2021: 2).

Krize mají několik fází, které Coombs rozděluje dle jednoduchého třífázového modelu na před-krizové období, během kterého dochází k výskytu signálů, že ke krizi může dojít, po němž následuje samotný výskyt krize a nakonec po-krizové období zahrnující následná opatření či vyšetřování krize. Délka těchto fází se může lišit dle charakteru krize, a to v rozmezí hodin, dnů i měsíců (Coombs in Sanjeev a kol., 2021: 2).

Jak již bylo vysvětleno v předchozí kapitole, krizové zpravodajství, stejně jako další mediální tvorba, bezpochyby konstruuje sociální realitu a do určité míry ovlivňuje vnímání veřejnosti. Vliv médií na udávání tónu veřejného diskurzu a usměrňování názorových postojů je proto v mediálních studiích projednávám extenzivně, ať už skrze pojmy a koncepty jako je agenda-setting, gatekeeping či framing. Média si vybírají, o kterých událostech budou informovat, kolik času budou jednotlivým událostem věnovat a jak tyto události zarámovat, aby zaujaly jejich publikum.

Jednou z klíčových teorií zabývajících se tím, jak zpravodajská agenda ovlivňuje mínění veřejnosti, je teorie nastolování agendy (tzv. agenda-setting). McCombs tvrdí, že výběr konkrétních zpráv a způsob, jakým jsou sdělovány, mají vliv na společnost. Podle McCombse média vybírají zpravodajské události tak, aby přitáhla pozornost čtenářů k určitým tématům a způsob, jakým o daném jevu médium píše a jaké atributy mu přisuzuje, ovlivňuje to, které vlastnosti jevu jsou později veřejností považovány za důležité (McCombs, 2009: 112).

Na to, zda se událost stane zprávou a projde tzv. první selekční bránou, má vliv více

faktorů. Tzv. gatekeeping představuje proces selekce informací o událostech ve světě, o kterých budou média informovat. Neprojde-li událost touto imaginární branou, nemusí se o ní publikum vůbec dozvědět. Shoemaker a Vos zmiňují, že je pravděpodobnější, že se událost dostane do médií, pokud naruší zaběhnuté zvyklosti společnosti (Shoemaker a Vos, 2009: 25). To může být právě případ krizových událostí, která jsou často neočekávané a náhlé a lze tedy předpokládat, že budou médií spíše vybrána a projdou touto pomyslnou branou. Mezi další faktory pak autoři řadí například význam zúčastněných osob v dané události, načasování události, geografickou vzdálenost či blízkost události, její významnost, existenci konkrétních dopadů a důsledků, které událost přináší, přítomnost nějakého konfliktu či neobvyklost nebo novost události (ibid).

Právě geografické umístění události je z pohledu gatekeepingu velmi důležité, neboť v případě vzniku události jinde než v západním světě, je podle Shoemaker a Reese méně pravděpodobné, že o ní budou západní média informovat. Tým autorů zjistil, že vliv vzdálenosti místa konání může být potlačen v případě, že je daná událost bezprecedentní či jiným způsobem extrémní či deviantní (Shoemaker a Reese, 1996: 50-51). Zároveň je však možné, že o takovéto události nebude informováno i proto, že příslušná mediální organizace nemusí disponovat dostatkem reportérů na vzdálenějším místě. Shoemaker a Vos však poukazují, že pokud je takováto událost dostatečně významná, mohou média investovat zdroje do jejího pokrytí, a zároveň dodávají, že o čem ne/informuje jedno médium ještě neznamena, že o tom ne/bude informovat médium jiné.

Média podle Jiráka a Köpplové využívají 3 ustálených způsobů – vzorců, aktérů a rámců – díky nimž o událostech reportují a zároveň je skrze ně jako krize utvářejí. Jinými slovy je pravděpodobné, že média využívají různých vzorců, aktérů a rámců pro různé události tak, aby se v daném momentě hodily do společenské atmosféry či politického rozložení v zemi (Jiráka, Köpplová 2011: 91-94).

Jaké události se do médií dostanou a jak je o nich informováno, se liší i v závislosti na typu média. Zpravodajství v seriózních a bulvárních médiích se může výrazně lišit jak výběrem událostí, tak obsahem či stylem zpráv či použitým jazykem. Jiráka a Köpplová uvádějí, že u bulvárních médií je větší důraz kladen na senzacechtivost, přehnanou dramatickост událostí, vyjádření emocí a využívání barvitého emocí-vyvolávajícího jazyka. Bulvární média také inklinují ke zjednodušování informací o událostech a zaměřovat se na osobní životy konkrétních lidí (Jiráka, Köpplová 2011: 111). Naopak seriózní média se snaží být

objektivní, poskytovat hlouběji prozkoumané informace a věnovat se spíše politickým a ekonomickým tématům (ibid: 155). Curran doplňuje, že tyto rozdíly však nemusí být vždy striktně dodržovány a typy příběhů, o nichž oba typy médií informují, se mohou do určité míry překrývat (Curran, 2002: 25-26).

Podíváme-li se na krizové zpravodajství z funkcionalistické perspektivy, je hlavní funkcí médií v této době informování veřejnosti. Heath a Palenchar jsou přesvědčeni, že: „*Bezprostředním cílem krizové komunikace je co nejpřesněji a nejrychleji informovat veřejnost o rozsahu a povaze mimořádné události.*“³ (Heath, Palenchar, 2009: 47). Autoři proto krizové zpravodajství vnímají jako důležitý sdělovací prostředek, především v počátečních fázích krizí, který poskytuje informace v reálném čase (ibid).

Podle Li se tato funkce ale může v průběhu krize a v průběhu času měnit: „*Podle funkce společenského užitku média uspokojují i jiné potřeby než potřebu informací. V počátečních fázích krize mohou média kromě poskytování informací sloužit jako zdroj útěchy a vedení. S vývojem událostí mohou média plnit svou funkci společenské užitečnosti v různých fázích krize odlišně.*“⁴ (Li, 2007: 674). V případě, že se jedná o krizi bezprecedentního charakteru, jako například v případě teroristických útoků 9.11.2001, dodává autor, že potřeba útěchy a vedení může být potlačena na úkor potřeby získávat pravidelně a rychle fakta a informace o dané události. Příkladem mohou být krize národního rozsahu, kdy je poskytování faktů základním úkolem médií zejména na začátku krize (ibid: 685).

Roli médií v krizovém zpravodajství lze tak rozdělit do několika různých fází. Graber identifikuje 3 hlavní stádia, které svou logikou následují a zároveň utvrzují různé mediální funkce: (1) První fáze, ve které média hrají především roli informační, a to pro veškeré subjekty, jak veřejnost, tak vlády a zúčastněné aktéry v dané krizi, s cílem předat popisné informace o všem, co se v průběhu času odehrává; (2) Druhá fáze, ve které média napomáhají ve smysluplném pochopení situace, tedy formulují proč a jak se daná krize odehrála, identifikují potřeby obětí či postiženého místa a napomáhají tak s odstraňováním škod; a nakonec (3) Třetí fáze, ve které média zasazují krizi do kontextu a poskytují

³ Vlastní překlad z originálu: „The immediate goal of crisis communication is to inform the public, as accurately and quickly as possible, about the scope and nature of the emergency.“ (Heath, Palenchar, 2009: 47).

⁴ Vlastní překlad z originálu: „The literature suggests that news media are used mainly as a source of information in a crisis situation. According to the social utility function, media also fulfil needs other than the need for information. In the early stages of a crisis, aside from providing information, media could serve as a source of consolation and guidance. As the events unfold, media may perform their social utility function differently during different stages of a crisis.“ (Li, 2007: 674).

dlouhodobější perspektivu. Tato fáze se může podle Grabera prolínat s předchozími dvěma fázemi (Graber in Li, 2007: 671).

Coombs, stejně tak jako Seeger a Ulmer, potvrzují Graberův předpoklad, že v konečných fázích krize, či po úplném zažehnání krize, hrají média roli především v kontextualizaci události a poskytují hlubší analýzy a komentáře, proč k události došlo, jaké byly její důsledky, interpretují událost nad rámec přímých faktů a nabízejí politické debaty a reakce na danou událost (Coombs, 2007: 184; Seeger & Ulmer, 2003: 119). Lze tedy shrnout, že funkce médií se v průběhu času vývoje krize mění. Zatímco v počátečních fázích krize mají média primárně roli informátora poskytujícího přesné a včasné informace, v průběhu krize média napomáhají v pochopení dané krize a poskytují kontext, a v konečných fázích krize vytvářejí podmínky pro veřejné a politické debaty o politických opatřeních či potřebných reformách vyvstávajících z důsledků dané krize.

Z dlouhodobé perspektivy se roli krizového zpravodajství věnuje i Tierney a kol., kteří upozorňují, že mediální pokrytí krizí má potenciál ovlivňovat mínění veřejnosti ještě dlouho po skončení krize, respektive po jejím bezprostředním pominutí. Média podle autorů ovlivňují například způsoby, jakým jsou veřejností vnímány důsledky dané krize či pravděpodobnost nastání další takovéto katastrofy (Tierney a kol., 2001: 324). Pierskall a Hollenbach dodávají, že právě udržováním pozornosti veřejnosti na dané téma, média zajišťují, že daný problém zůstane součástí politické agendy a kladou tak tlak na politické orgány, aby byla zajištěna potřebná preventivní opatření či reformy (Pierskall, Hollenbach, 2013: 317).

Krizové zpravodajství může z dlouhodobé perspektivy ovlivnit nejen vnímání veřejnosti, ale i reakci politiků a zákonodárců. Podle Tierneyho a kol. je tomu tak proto, že média krizi rámcují do různých rámců a zvýrazňují takové její části, na které je potřeba se zaměřit a vyřešit je na systémové úrovni. Například mediální pokrytí, které upozorňuje na nedostatky záchranářů během krize, může vytvářet tlak na reformu a pokrok v oblasti krizového řízení. (Tierney a kol., 2001: 324). Právě rámce, kterých média využívají, ať už v průběhu krize či po jejím skončení, jsou zásadním způsobem, jakým média interpretují danou krizi a ovlivňují tak její vnímání veřejností. Podrobněji se problematice rámcování věnuje následující kapitola.

1.3. Rámcování krizových událostí

Důležitým mechanismem k tvarování či ovlivňování názoru veřejnosti, jak vnímat či definovat určitou událost či problém, je bezesporu rámcování. Goffman popisuje rámcování jako proces, kterým se lidé snaží pochopit a uspořádat svět kolem sebe pomocí různých rámců, tedy mentálních struktur nebo schémat. Tyto rámcové struktury umožňují interpretovat informace, které k lidem přicházejí, a vytvářet vlastní významy, což zase ovlivňuje naše chování a rozhodování. Právě Goffmanův koncept rámcování umožňuje podle Jiráka a Köpplové porozumět způsobům, jakým média konstruují realitu a ovlivňují vnímání veřejnosti (Goffman in Jirák a Köpplová, 2009: 59).

Stejně vnímají teorii rámcování i další výzkumníci, kteří dodávají, že masová média svým výběrem, co nebo kdo bude či nebude zahrnout do dané zprávy a příkládáním vyšší relevance vybraným tématům nad ostatními, ovlivňují také postoje veřejnosti (Lavrakas, 2008: 396, Nelson & Oxley, 1999: 1040; An & Gower: 2009: 108). Proces rámcování mediálních obsahů využívá různých symbolů a prostředků jazyka tak, aby docházelo ke zvýrazněným vybraných rysů a aspektů události oproti jiným (Vliegthart, Van Zoonen, 2011: 105).

Konkrétní způsob, jak jsou takové rámce tvořeny, respektive z čeho se skládají, vysvětluje Entman skrze 4 základní dimenze: (1) definice problému, (2) interpretace příčin, (3) morální zhodnocení a (4) doporučení či návrh řešení. Tyto dimenze podle něj tvoří rámec a mají tak vliv na to, jak bude o daném problému či události informováno v budoucnosti. Skrze tyto dimenze umožňuje rámcování také určit dobro a zlo, respektive přivlastnit jednotlivým aktérům role, kdo je v dané situaci či problému dobrý a kdo špatný (Entman in Jørndrup 2016: 89).

Bez výjimky tomu tak platí i v případě krizí, kde je výzkum způsobů rámcování značně rozšířen. Cottle udává různé příklady rámcování krizových událostí, například v případě lesního požáru je pravděpodobné, že o něm v dnešní době bude psáno spíše v “rámci sucha” jakožto klimatické změny, než v rámci nadměrné spotřeby plodin a tím nadměrné zemědělské produkce způsobující nižší odolnost okolní přírody či schopnost zadržování vody v krajině. Autor ukazuje, že volba rámce krizové události následně do určité míry ovlivňuje, jak bude událost vnímána veřejností, s čím bude spojována a jak bude dále debatována (Cottle, 2008: 3).

Podle An a Gower existuje několik základních druhů rámců, které jsou médiu využívány při reportování o krizových událostech. Autoři na základě předchozích výzkumů rámcování dělí 5 základních rámců, a to:

- 1) Rámec přisuzování odpovědnosti – zaměřující se na definování aktérů, jež jsou za událost zodpovědní;
- 2) Konfliktní rámec – reflektující především konflikty a konfliktní vztahy mezi aktéry;
- 3) Ekonomický rámec – věnující se ekonomickým dopadům a návaznostem dané krize, ať už na úrovni jednotlivců, organizací či celých národů;
- 4) Rámec lidského zájmu – zaměřující se na emoce a stimulující psychologické reakce veřejnosti;
- 5) Morální rámec – prezentující událost v hranicích sociálních norem a morálních či duševních hodnot, často skrze citace osob (An, Gower, 2009: 108).

Autoři dodávají, že první dva z rámců, přisuzování odpovědnosti a konflikt, jsou využívány především v seriózních médiích. V případě přisuzování odpovědnosti ještě dále rozdělují tzv. úroveň odpovědnosti, a to na individuální či organizační/společenskou, dle toho, zda je zodpovědnost za krizi prezentována jako problém jedince či zda je za krizi vnímána odpovědná celá skupina, organizace či společnost jako celek (ibid: 108).

V případě krizového zpravodajství pak dle autorů závisí na typu dané krize, kdy u krizí, jimž bylo možné předejít, převládá individuální rámec zodpovědnosti, kdežto u nečekaných či nepředvídatelných krizí je využíváno spíše organizačního rámce zodpovědnosti (ibid: 111). Jedná-li se o krizové situace vykazující se velkým počtem smrtelných obětí, jako dominantní rámec může být často využíván rámec lidského zájmu, dodává Li (Li, 2007: 672, 684).

Li také představuje důležitý aspekt rámcování, a to jeho dynamičnost v čase. V mnohých mediálních výzkumech se k rámcům přistupuje jako ke statické charakteristice. Ve skutečnosti však Li vysvětluje, že média mají tendenci měnit rámce dle fáze, ve které se krize nachází a jak se daná situace vyvíjí (Li, 2007: 673).

Tento výčet zdaleka není vyčerpávající, problematika rámcování mediálních zpráv je rozšířenou oblastí mediálního výzkumu. Na základě výzkumu framingu například vznikly různé typologie strategií krizových reakcí zúčastněných aktérů a porozumění principům krizové komunikace je důležitou součástí mediálního výzkumu obecně.

1.4. Krizová komunikace

Jelikož se krizové události dějí na denním pořádku po celém světě, není překvapením, že svět globálního i národního zpravodajství je intenzivně pokrývá zprávami, komentáři či rozhovory a dostává tak do oblasti komunikace o krizích a katastrofách vnitřní i vnější názory, hodnoty a interpretace. Skrze média taktéž komunikují subjekty či aktéři, kteří jsou v krizi účastni nebo jsou za ni přímo zodpovědní. Jejich komunikace vůči publiku má pak za cíl objasnit danou situaci, uniknout vině či napravit vlastní poničený obraz. Této komunikaci se říká komunikace krizová.

Jednou z charakteristik krize je limitované množství či úplný nedostatek informací o tom, co se děje. Právě krizová komunikace má podle Coombse za cíl sdílet relevantní informace o dané krizi s různými zúčastněnými stranami (Coombs, Holladay, 2010: 25). Možností, jak komunikovat při krizové události a během jejího průběhu, je mnoho. Teorie situační krizové komunikace (z orig. Situational Crisis Communication Theory, zkratkou SCCT) kombinuje závažnost a typ krize s různými reakčními rétorickými strategiemi za účelem ochrany organizací či aktérů krizí dotčených či přímo za krizi zodpovědných (Coombs, 2004: 265). Jinými slovy SCCT udává, co a jakým způsobem v krizové situaci dělat a komunikovat tak, aby došlo k nápravě vlastního obrazu či reputace bez devastujících následků na daného aktéra.

Jelikož je krize většinou událostí nečekanou, lidé mají tendenci připisovat ji negativní následky a rysy (Weiser in Coombs, 2004: 267). Tato teorie přisuzování (z orig. attribution theory) je založena na připisování negativních konotací a atributů nečekaným jevům, což platí i v případě krizových událostí, jež jsou neplánované a obecně ve svých důsledcích negativní. Podle Coombse jde o jev, kterému je nutné při krizové komunikaci pozornost věnovat, neboť do značné míry tvaruje a ovlivňuje, jak veřejnost vnímá aktéry, kteří jsou s danou krizí spojováni. Proto je také pro krizové manažery důležité použít správnou komunikační strategii s cílem posunout tyto připisované atributy takovým směrem, který není pro danou organizaci či aktéra znevýhodňující (Coombs, 2004: 267-268).

Současní mediální vědci však poukazují na fakt, že krizová komunikace není jen pouhou aktivitou krizových manažerů, kteří používají média a mediální kanály a síť k zajištění nápravy svého obrazu. Samotná média mohou v krizových situacích svou činností aktivně umožňovat krizovým manažerům „zneužívat“ danou situaci ve svůj prospěch vytvářením vhodných podmínek pro zlepšování vlastního obrazu a upevňování vlastní pozice (ibid).

Körösényi vysvětluje, že nastane-li krizová situace, mění se jak struktura příležitostí, které političtí lídři využívají, tak i jejich manévrovací prostor. V krizové situaci, tedy v období pohotovosti či nouze, dochází k narušování konvenčních postupů z důvodu narůstající nejistoty a rizik, která mohou nastat (Körösényi, 2013: 1, 18). Zatímco za „normálních“ okolností se očekává, že jsou problémy řešeny skrze zákony a soudní systém, v případě krize mají lidé tendenci hledat řešení u politických leaderů. „*Vedoucí představitelé tak dostávají mimořádný mandát k řešení krize,*“⁵ vysvětluje autor (Körösényi, 2013: 3).

Tento jev není překvapující, vezmeme-li se v úvahu, co již bylo řečeno výše. Krize se vyvíjejí rychle a vyžadují proto adekvátně rychlé reakce a rozhodování. Stejně tak krize vytvářejí extrémně nejisté prostředí, a to především ve veřejné politice, což podle Körösényiho způsobuje, že se političtí lídři záměrně vyhýbají rizikům, a naopak se snaží krátkodobě maximalizovat svou politickou moc. Často dochází také k prioritizaci veřejného zájmu nad absolutní oddanost zákonům, což vede k dočasnému částečnému či úplnému převedení zákonodárné moci do rukou výkonných činitelů jako jsou přední političtí leaderi, kteří pak mohou zavádět mimořádná opatření (ibid). Autor tímto netvrdí, že političtí leaderi mají možnost využívat své vedoucí role pouze v období krizí, ale pouze poukazuje na to, že kontext či „pravidla hry“ se v krizové situaci do určité míry oproti bezkrizovému období mění a vytváří nové příležitosti.

Podíváme-li se konkrétně na příklad přírodních katastrof jako krizových událostí, klasické řešení krize v místě vzniku je úkolem složek integrovaného záchranného systému či jiných příslušných autorit. Oproti tomu koordinace těchto zásahů, jejich komunikace vůči veřejnosti, zajištění kompenzačních služeb apod. jsou úkoly, které se řeší na úrovni vlády a představují tak pro politické vedení značnou výzvu. Körösényi tedy vysvětluje, že politici, jež v období krizové situace sedí v čele vlády, nejsou doslova krizovými manažery, kteří by jeli danou událost řešit, tato zodpovědnost je stále na straně expertů, složek civilní obrany a podobných institucí, ale jednají jako krizoví manažeři ve smyslu symbolickém a rétorickém. Jejich možnosti v tom, jak jednat a jaká rozhodování dělat, mohou v případě krizové situace značně vzrůst. Dodává však, že růst možností a manipulačního prostoru závisí na druhu krize, která nastane (ibid: 10, 19).

S tímto souhlasí i Boin, který tvrdí, že dopady různých krizí na politické leadery či veřejné

⁵ Vlastní překlad z originálu: „Leaders then receive an extraordinary mandate to resolve the crisis (...).“ (Körösényi, 2013: 3).

instituce jako takové, lze jen velmi obtížně předpovídat. V některých případech dochází k otevření nových možností a využití krizové situace ve svůj prospěch, prokázání svých vůdčích dovedností, navýšení moci, utvrzení své pozice, utvrzení kredibility či jen vylepšení si veřejného obrazu. V opačných případech však krize mohou mít na politické leadery negativní následky, od nutnosti reformy po rezignaci (Boin, tHart, McConnell 2009: 81-82).

Jedno z možných vysvětlení, proč může docházet k opačným důsledkům krizí na zapojené krizové manažery – politiky – nabízí koncept tzv. blame managementu neboli řízení viny. Jelikož krize narušuje obvyklý chod společnosti, otevírá tím nové pole pro politické aktéry a umožňuje jim skrze své jednání zasahovat proti svým oponentům, zpochybňovat jejich strategie či odpovědi a klást na ně vinu (Boin, tHart, McConnell 2009: 82).

Jinými slovy se jedná o prostor, ve kterém účastníci mohou strategizovat, manipulovat a ovlivňovat vnímání dané události skrze vlastní narativy a utvrzování sobě prospěšných rámců. Keeler tuto situaci shrnuje slovy: „(...) *snaží se využít narušení ,obvyklého chodu veřejné správy‘, které s sebou nesou mimořádné události a rušivé jevy: obhájit a posílit své postavení a autoritu, přitáhnout nebo odvrátit politickou pozornost, zbavit se starých politik nebo zasít zárodky nových.*“⁶ (Keeler in Boin et al, 2013: 82-83). Právě tomuto jednání lze rozumět jako exploataci krizí nebo krizovému vykořisťování (z orig. crisis exploitation), jíž se věnuje následující kapitola.

1.5. Teorie exploatace mediálního zobrazování krizí

Globální krize zpravidla mívají důsledky jak na společenské, tak na politické úrovni. Právě takovéto krize mají potenciál ukončit, či alespoň podlomit, politické kariéry světových i národních lídrů. Ty samé krize mohou ale zároveň kariéru politiků naopak podpořit a upevnit.

Coombs proto formuluje tzv. teorii vykořisťování krizí (z orig. theory of crisis exploitation), ke které dochází, když média záměrně využívají různých metod jako zveličování negativních informací či senzacechtivosti při krizovém zpravodajství

⁶ Vlastní překlad z originálu: „They seek to exploit the disruption of ,governance as usual‘ that emergencies and disturbances entail: to defend and strengthen their position and authority, to attract or deflect political attention.“ (Keeler in Boin et al, 2013: 82-83).

za účelem zvýšení počtu čtenářů či sledovanosti (Coombs, Holladay, 2010: 77-78). Tyto metody pak podle Boin a kol. umožňují krizovým manažerům: „(...) *záměrné využívání krizové rétoriky k dosažení výrazných změn v úrovni politické podpory veřejných činitelů a veřejných politik*“⁷ (Boin, Hart, McConnell 2009: 83).

Ve stejném duchu také Olsson, Nord a Falheimer vnímají krize jako události, které nepředstavují pouze hrozbu, ale naopak poskytují příležitost pro politické vedení ukázat své schopnosti, utvrdit svou pozici a využít ji ve svůj prospěch, například skrze zahajování nových politik. To, zda politici vyjdou z krize jako zdatní lídři či bude jejich kariéra potopena, pak záleží na jejich schopnosti “vykořistit” danou krizi (Olsson, Nord, Falheimer, 2015: 158).

Cottle jde v důsledcích ještě dál a tvrdí, že krize, a to především krize globálního charakteru, představují nové příležitosti pro politiky: “*militarizovat oblasti postižené katastrofou a zvyšovat kontrolu nad postiženým obyvatelstvem a příležitostně také přerůst v politické spory a výzvy na celosvětové scéně*” (Cottle, 2009: 504). Výsledkem exploatace krizí tedy může být nejen zavádění nových politik či utvrzování své pozice na politické scéně, ale také vznik nových politických konfliktů, mocenských bojů a hrozeb pro danou krizí postiženou společnost. Lídři se tedy v krizové situaci mohou chopit příležitosti, kterou buď dokáží či nedokáží přetvořit ve svůj prospěch a ze které mohou vyjít jako hrdinové či poražení.

A právě média jsou místem, arénou, skrze kterou politici své jednání komunikují, vysvětlují a racionalizují. Podle Olsson a Nord se mediální výzkumy zaměřují primárně právě na zkoumání způsobů a strategií této krizových komunikací, ke kterým se političtí aktéři či veřejné orgány uchylují, což přináší důležitý vhled do dynamiky komunikace jednotlivých stran v průběhu krize, zároveň ale opomíjí brát v potaz roli médií jakožto tvůrce vhodných podmínek pro krizové manažery a politické aktéry tyto své postoje a řešení komunikovat. (Olsson, Nord, 2015: 345).

Tuto „tvorbu“ vhodných podmínek pro využívání krizových situací je podle autorů nutné empiricky zkoumat k odhalení principů, jež vykořisťování krizových situací umožňuje, a to skrze zkoumání žurnalistických norem, standardů a stylů, ke kterým se média v době krizí uchylují (ibid: 345). Jinými slovy autoři naznačují, že mediální reprezentace

⁷ Vlastní překlad z originálu: „(...) the purposeful utilization of crisis-type rhetoric to significantly alter levels of political support for public office-holders and public policies“ (Boin, Hart, McConnell 2009: 83).

krizových událostí a krizové zpravodajství jako takové umožňují skrze své různé aktivity, ať už vědomé či nevědomé, vysoce postaveným osobám a elitám využívat krizové situace ve svůj prospěch.

Olsson a kol. definují pojem vykořisťování mediálního zobrazování krizí či exploatace mediálního zobrazování krizí (z orig. crisis exploitation coverage) jako: „(...) *typ zpravodajství, které umožňuje vedoucím politickým aktérům využívat krizí. Je charakterizováno vysokou mírou rámcování problému a popisnou žurnalistikou, které přispívají k vykreslení politických aktérů jako důvěryhodných krizových manažerů, nikoliv jako taktických politiků. Takové zpravodajství navíc klade menší důraz na novinářské normy, především jde-li o vyváženost způsobu, jakým jsou političtí aktéři zobrazováni, což prospívá vládním aktérům, kteří jsou již rámováni jako důvěryhodní krizoví manažeři.*”⁸ (Olsson, Nord, Falheimer, 2015: 159).

Odklon od novinářských norem a standardů vnímá i Cottle, který upozorňuje na tendenci používání menšího množství zdrojů zpráv, která média využívají při informování o krizích. Vysvětluje, že v krizových obdobích mají média tendenci spoléhat především na oficiální zdroje (například vládní tiskové zprávy) nebo využívat méně diverzifikovaných zdrojů, které pocházejí většinou ze 2 hlavních mezinárodních zpravodajských korporací, Associated Press a Thomas-Reuters. Tyto zprávy bývají navíc velmi rychle přebírány a šířeny dalšími médii navzájem, čímž dochází k opakování stejné informace bez důležité kontroly. Autor však dodává, že ne všechna média k takovému sběru informací přistupují (Cottle, 2009: 504).

Ruku v ruce se sníženým počtem využívaných zdrojů jde podle Quarantelli přístupu médií v období krizí k tzv. “open gate” přístupu neboli přístupu otevřené brány. Jedná se o situaci, kdy v krizovém období dochází k vysoké poptávce po informacích, která v mnohých případech bývá až neukojitelná, což způsobuje tlak na média dodávat rychle nové a nové zprávy o vývoji krize (Quarantelli 1996 in Olsson, Nord, 2015: 345). Výsledkem takové situace je snížená snaha o dodržování standardů gatekeepingu, tedy jaké informace se do médií dostanou a jaké nikoliv (ibid).

⁸ Vlastní překlad z originálu: „Crisis exploitation coverage is as a type of news coverage that facilitates leading political actors to exploit crisis, is characterized by high amounts of issue framing and descriptive journalism that contribute to portraying political actors as credible crisis managers, rather than tactical politicians. Moreover, such coverage demonstrates less focus on journalistic norms in terms of balance in how political actors are portrayed, which benefits the governmental actors already framed as credible crisis managers.“ (Olsson, Nord, Falheimer, 2015: 159).

Vědci se shodují, že média v období krize přistupují ke specifickým aktivitám, jako je upravení tradičních žurnalistických stylů či odklon od přetrvávajících žurnalistických norem a standardů. K jakým jevům může docházet a jak tedy média umožňují politickým aktérům v počátečních obdobích krizí využít situace k upevnění vlastního postavení či ke zlepšení svého mediálního obrazu, tomu se podrobněji věnuje následující kapitola.

1.6. Způsoby exploatace mediálního zobrazování krizí

K odklonu od žurnalistických norem a standardů nedochází v případě každé krize. Aby k takovému jevu docházelo, musí se z perspektivy pozorovatele daná krize stát uvnitř médií (z orig. *inside-the-media*), vysvětluje Olsson. Jedná se tedy o takovou událost, která je překvapivá, nečekaná a nejistá i pro samotné novináře, a z tohoto důvodu se stává pro média obtížné o takovéto události psát či reportovat v rámci běžných žurnalistických stylů a standardů. Žurnalisté jsou nuceni uzpůsobovat metody, postupy a harmonogram své práce tak, aby dokázali rychle a pružně reagovat na rychlý vývoj, který od počátku krize nastal (Olsson, 2010: 160). Oproti tomu krize, jež jsou médiím vnější (z orig. *outside-the-media*), jsou takové události, které jsou krizové pouze pro "vnější svět", ale z pohledu médií se jedná o události rutinní, jež se pravidelně opakují (ibid).

Právě u první z kategorií, tedy vnitřních krizí, podle Olsson dochází k pokroucení žurnalistické rutiny a norem. Tento jev ukazuje porovnáním zpráv o vybrané krizové situaci, konkrétně švédské finanční krizi v roce 2008, s událostí, jež je opakem krize, tedy dlouhodobou plánovanou a očekávanou událostí – švédskými volbami v roce 2010. Na příkladu těchto dvou protichůdných událostí autoři ukazují, jak jsou žurnalistické normy a styly ohýbány v případě nečekané události, oproti události rutinní a médiím zcela očekávané (Olsson, Nord, 2015: 342-343).

Autoři se zaměřili na 4 základní charakteristiky, jimiž se vyznačuje politické zpravodajství, a to žurnalistický styl, způsob rámcování zprávy, vyváženost zpravodajství a tón zprávy. V případě žurnalistického stylu dochází ve zpravodajství buď k tvorbě zpráv ve stylu popisném, tedy zaměřením se na základní otázky typu co, kde, kdy, kdo., apod., nebo jsou zprávy tvořeny ve stylu interpretativním věnujícím se otázce proč. V tomto případě se role žurnalisty z pozorovatele přesouvá do role analytika dané situace (ibid: 346).

Rámcování zprávy, jak již bylo řečeno výše, je neodmyslitelným charakterem mediální tvorby zpráv. Mezi dva základní rámce, které se uplatňují v politickém zpravodajství, patří tzv. strategický rámec (z orig. strategic game frame), ve kterém je daná událost vyobrazena jako hra či pole, na kterém se odehrává souboj zúčastněných aktérů s vítězem a poraženým. Oproti tomu druhý rámec se zaměřuje na událost – problém – jako takový, včetně vývoje, reakcí a komentářů s ním spjatých. Událost je tedy rámcována jako problém (z orig. issue framing) (ibid).

Dále je za základní normu zpravodajství považována jeho vyváženost a objektivita, již je dosaženo skrze rovnoměrné zastoupení politických aktérů (vládních i opozičních) v médiích, tedy umožňování přístupu k médiím všem stranám, neupřednostňování jedné strany nad druhou a poskytování jim shodného prostoru k vyjádření. K takovému vyváženému zpravodajství v médiu buď dochází či nedochází (ibid: 346-347).

Poslední z dimenzí je tón zprávy, který může být buď negativní, neutrální nebo pozitivní. Žurnalistika má obecně sklon spíše k negativnímu reportování o událostech, jakožto způsob kritického pohledu na věci veřejné, ale i potenciální cesta žurnalistů k udržování obrazu médií jakožto nezávislých aktérů (ibid: 347).

Na základě analýzy těchto 4 dimenzí autoři docházejí k závěru, že o nečekané a neplánované krizové situaci je upuštěno od klasických zpravodajských norem a standardů, které jsou jinak plně zastoupeny v případě reportování o události, jež je svým charakterem rutinní a očekávaná. Autoři argumentují, že ačkoliv u obou událostí převládá popisný žurnalistický styl, v případě krizové situace nejsou zprávy tvořeny v interpretativním zpravodajském stylu téměř vůbec, kdežto u události plánované a očekávané jsou oba styly zastoupeny přibližně stejně.

Dále je krizová situace rámcována převážně jako problém, oproti plánované události, která je rámcována z velké části zcela opačným strategickým rámcem. V případě vyváženosti je u krizové situace jasně znatelné upřednostňování vládnoucí strany/vlády oproti opozici, kdežto v případě plánované události je poměr zastoupení 50:50. Nakonec tón zpráv se ukázal být v obou případech primárně neutrální, a to jak v případě vyobrazení vlády, tak opozice.

U obou událostí se také ukázalo, že v negativním světle je o něco častěji reportováno o opozici nežli o vládě, jedná se však pouze o mírný rozdíl. Na co autoři však poukazují je signifikantní rozdíl v tónu zpráv dle typu analyzovaného média, především v případě

bulvárních médií, kde je negativně vyobrazována opozice ve více než polovině analyzovaných zpráv (ibid: 349-352).

Ačkoliv je výzkum autorů limitovaný, především úzkým výběrem událostí, staví na jeho základě dva předpoklady:

- 1) *“Rámcování události jako problému v kombinaci s popisnou žurnalistikou přispívá k vykreslení politických aktérů jako důvěryhodných krizových manažerů, nikoli taktických politiků.”*⁹ (ibid: 353).
- 2) *“Menší důraz na novinářské normy z hlediska vyváženosti přispívá k nerovnováze ve vyobrazování politických aktérů a upřednostňuje ty, kteří jsou vykreslováni jako důvěryhodní krizoví manažeři.”*¹⁰ (ibid: 354).

Po stanovení rozdílů v užívání ustálených žurnalistických stylů a norem v období krizových situací oproti tradičním očekávaným událostem se Olsson se svým týmem dále věnuje rozdílům mezi jednotlivými typy krizových situací. Pro zjednodušení využívá autorka ustálené typologie krizí Nord a Strömback, která kategorizuje 4 základní typy krizí dle jejich mediální rutiny a připravenosti médií na danou krizi:

- Typ I – Nová a neočekávaná událost, vyznačuje se špatnou mediální rutinou a špatnou připraveností médií na událost. Příkladem může být výbuch v Černobyli či teroristické útoky 11.9.2001.
- Typ II – Nová ale očekávaná událost, vyznačuje se špatnou mediální rutinou a dobrou připraveností médií. Příkladem může být Válka v Perském zálivu či Válka v Afghánistánu.
- Typ III – Neočekávaná událost, která se již v minulosti stala, vyznačuje se dobrou mediální rutinou, ale špatnou připraveností médií. Příkladem může být pád letadla či přírodní katastrofy jako jsou záplavy či zemětřesení.
- Typ IV – Očekávaná událost, která se již v minulosti stala, vyznačuje se dobrou mediální rutinou a dobrou připraveností médií. Příkladem mohou být dlouho plánované a dopředu komunikované události, jako například intervence OSN v Somálsku v roce 1993 (Nord & Strömback in Olsson a kol, 2015: 160–161).

⁹ Vlastní překlad z originálu: „Issue framing in combination with descriptive journalism contributes to portraying political actors as credible crisis managers rather than tactical politicians“ (Olsson, Nord, 2015: 353).

¹⁰ Vlastní překlad z originálu: „Less focus on journalistic norms in terms of balance contributes to imbalances in how political actors are portrayed, favouring those who are framed as credible crisis managers“ (Olsson, Nord, 2015: 354).

Autoři shrnují, že ve všech typech nových a/či neočekávaných krizových situací (typ I – typ III) dochází k odklonu od vyváženého zpravodajství ve všech 4 výše zmíněných dimenzích. Mezi těmito třemi typy krizí se s ohledem na jejich novinářskou rutinu a připravenost médií na jejich uskutečnění neobjevily žádné výrazné rozdíly, jednotlivé výkyvy byly drobného charakteru bez signifikantního významu (Olsson a kol, 2015: 161-162).

Kombinace těchto 4 zpravodajských charakteristik při mediálním vyobrazování krizových situací přispívá proto dle autorů k vykreslování vlády a jejích předních představitelů jako schopných krizových manažerů, jež jednájí v zájmu veřejnosti, nikoliv vlastních politických ambicí či zájmů, jsou důvěryhodní a aktivně přispívají k řešení nastalé krize. Právě tyto tendence odklonu od klasických žurnalistických norem a standardů v ranném období krizových situací je podle autorů důležitou podmínkou, jež umožňuje politickým aktérům vykořisťovat danou krizovou situaci ve svůj prospěch (ibid).

Autoři uznávají limity výzkumu, a to především z pohledu nízkého počtu analyzovaných událostí. Výsledky proto vnímají jako určitou prvotní sondu do problematiky mediálního vykořisťování krizových situací a role médií jakožto “umožňovatele” takového vykořisťování předními politiky (ibid). Problematika exploatace mediálního zobrazování krizí skrze odklon médií od tradičních žurnalistických norem je výchozím paradigmatem této diplomové práce.

2. Metodologická část

Druhá část této diplomové práce se věnuje empirickému výzkumu mediální exploatace krizových situací. Krizí ve světě a jejich druhů je obrovské množství. Pro účely této práce byly vybrány dvě konkrétní krizové události, které byly analyzovány ve dvou vybraných českých periodících. Tato studie vychází z principů sociálního konstruktivismu a zaměřuje se na roli médií jakožto tvůrce vhodných podmínek pro krizové manažery a politické lídry, kterým skrze svou činnost umožňuje komunikovat své postoje a řešení. Cílem studie je tedy zjistit, do jaké míry se vybraná česká média aktivně podílejí na tvorbě prostoru pro mediální exploataci, nikoliv konkrétní způsoby a strategie krizové komunikace českých politiků.

2.1. Definice pojmů a vybrané události

Tato analýza se věnuje krizovým událostem. Pro účely zajištění konzistence a validity této studie, je krize chápána, v návaznosti na definice Coombse, Holladay (2004) a Argenti (2020) jako závažná katastrofa, která nastává buď přirozeně anebo jako důsledek lidské chyby, zásahu či zlého úmyslu, jež má hmotné či nehmotné následky, a jež je charakterizována momentem překvapení svého výskytu, limitovaným množstvím dostupných informací, rychlým vývojem a potřebou intenzivní kontroly ze strany ústavních činitelů (více viz kapitolu 1.2.).

K vlastní analýze byly vybrány dvě bezprecedentní krize, které se uskutečnily v roce 2020. První událostí je vypuknutí pandemie viru Covid-19 v České republice a vyhlášení nouzového stavu v březnu roku 2020. Druhou vybranou událostí je exploze skladu dusičnanu amonného v Bejrútu, Libanonu, v srpnu roku 2020.

Obě krize představují krize globální, tedy v Beckově pojetí (1992) překračující mezinárodní hranice ať už původem svého vzniku (výbuch Bejrútu v důsledku propojování světových trhů a možnosti mezinárodního obchodu) či v jejích důsledcích (pandemie Covidu-19 šířením rizika na celosvětové úrovni díky možnosti volného cestování). Obě události byly také vybrány tak, aby svou charakteristikou odpovídali krizové situaci typu I v typologii navržené Nord a Strömbäck (více viz kapitolu 1.5). Jedná se tedy o takové krizové události, které jsou historicky bezprecedentní a nebylo možné je dopředu anticipovat.

Právě takovéto situace se stávají pro novináře problematickými, neboť zpochybňují jejich každodenní rutinu a ztěžují využívání klasických zpravodajských postupů a lze u nich předpokládat, že problematičnost jejich mediálního pokrytí zvyšuje šance na jejich exploataci.

Zároveň z perspektivy médií se jedná o takové krizové události, které Olsson (2010) charakterizuje jako krize médiím vnitřní, tedy takové, které jsou i pro novináře samotné neočekávané, překvapivé a nejasné, a tudíž je pro média náročnější o nich psát a informovat v souladu s ustálenými a předpokládanými novinářskými normami (více viz kapitolu 1.6).

Obě krize byly dále vybrány z důvodu jejich odlišného charakteru. V případě pandemie se jedná o katastrofu globální, jejíž trvání je dlouhodobé a zároveň se přímo týká území České republiky. V případě exploze v Libanonu se jedná o jednorázovou lokalizovanou katastrofu, která se České republiky netýká přímo, vyjma českých záchranářů, kteří byli na území katastrofy vysláni. Obě vybrané katastrofy však vyvolaly zvýšenou reakci médií. Pro představuj a následnou analýzu výsledků je potřeba obě události stručně představit a zasadit do kontextu.

Stručné představení pandemie Covid-19

V prosinci roku 2019 započala celosvětová zdravotní katastrofa známá jako Covid-19, způsobená novým koronavirem SARS-CoV-2. Virus byl původně objeven v čínském Wuhanu a rychle se rozšířil po celém světě, způsobujíc globální pandemii, která měla za následek miliony potvrzených případů a úmrtí na celém světě, a nesla s sebou dlouhodobé sociální a ekonomické důsledky. Ve snaze zpomalit šíření viru bylo použito několik očkovacích kampaní, testování a restričních strategií jako politika sociální izolace, cestovní restrikce a používání osobních ochranných prostředků.

Dne 1. března 2020 byl hlášen první případ Covid-19 v Praze, což znamenalo začátek pandemie v České republice. Vzhledem k tomu, že počet potvrzených případů v průběhu března a dubna rychle narůstal, byla česká vláda nucena přijmout přísná opatření k zastavení šíření viru, například omezení cestování, uzavření škol a nutnost, aby lidé nosili roušky. Na začátku dubna 2020 dosáhla první pandemická vlna v České republice svého vrcholu, poté začal denní počet případů klesat a v průběhu léta se postupně

uvolňovala omezení.

Na podzim roku 2020 se však situace opět rychle zhoršila, došlo k přetížení národního zdravotnického systému a česká rozhodla o znovuzavedení restrikcí. Když bylo 3. listopadu 2020 během jediného dne nahlášeno 15 258 nových případů, dosáhla druhá vlna pandemie svého vrcholu. Třetí vlna pandemie, kterou způsobil nakažlivější kmen viru, zasáhla Českou republiku v zimě 2020 a na jaře 2021. Vzhledem k tomu, že počet případů opět vzrostl, byla v prosinci 2020 a lednu 2021 opět zavedena přísná opatření (MZ, 2022).

Dle Světové zdravotnické organizace bylo ke dni 9. dubna 2023 v České republice evidováno 2 069 536 ověřených případů onemocnění virem COVID-19 a 36 978 zdokumentovaných úmrtí (WHO, 2022).

Stručné představení exploze skladu dusičnanu amonného v Bejrútu

Dne 4. srpna 2020 došlo v přístavu libanonského hlavního města Bejrútu ke katastrofickému výbuchu. Přibližně 2 750 tun dusičnanu amonného, který byl řadu let nebezpečně skladován na lodi v přístavu, se vznítilo a nečekaně explodovalo. Exploze zcela zničila přístavní oblast a část města, vážně poškodila budovy a infrastrukturu, zabila nejméně 214 lidí a mnoho dalších bylo zraněno. Výbuch, jehož síla byla srovnatelná se zhruba 1,1 kilotuny TNT, byl jedním z největších nejaderných výbuchů v historii světa.

Mnozí lidé obviňovali libanonské vládní úředníky z nedbalosti a špatného řízení, které umožnilo nevhodné skladování tak velkého množství nebezpečného materiálu v hustě obydlené městské oblasti, což vedlo k protestům a volání po odpovědnosti a reformách. V rámci probíhajícího vyšetřování bylo zadrženo mnoho osob (BBC News, 2020).

Vláda České republiky v reakci na výbuch v Bejrútu nabídla pomoc při záchranných pracích. Velvyslanectví České republiky v Bejrútu dále poskytlo finanční podporu a zdravotnický materiál regionálním nemocnicím, které se staraly o zraněné. Česká republika se rovněž zapojila do celosvětových iniciativ na pomoc a podporu v rámci humanitární mise sponzorované Evropskou unií a poskytla zdravotnický materiál.

Výbuch v Bejrútu ve svém důsledku ztížil mezinárodní obchod, zvýšil náklady na potraviny a nepřímo tak zasáhl i Českou republiku. Vzhledem k závislosti na dovozu potravin byla ekonomika a potravinová bezpečnost České republiky výrazně ovlivněna rostoucími náklady na základní potraviny, jako je pšenice a rýže. Výbuch tak mimo jiné

odhalil slabost mezinárodních dodavatelských řetězců a vzájemnou závislost světové ekonomiky (Al Jazeera, 2020).

Není pochyb, že obě vybrané události splňují kritéria pro kategorii krize typu I, tedy neočekávané události, na které nebylo možné se dopředu připravit a které nebylo možné očekávat. Události však mají tři základní rozdíly, a to jejich geografickou lokaci (tedy z pohledu České republiky vnitřní a vnější), jejich délku trvání (dlouhodobou a jednorázovou) a v důsledku i jejich dopad a intenzitu na českou společnost a českou vládu (větší a menší). Tyto rozdíly tak umožňují komparaci dvou různých událostí ze stejné krizové kategorie bezprecedentních krizí.

2.2. Výzkumné otázky

Zjištění týkající se krizového zpravodajství, a zejména vytváření mediálních zpráv o krizových situacích, jasně ukazují, že se jedná o proces, který je ovlivněn řadou faktorů. Základní výzkumné otázky, kterými se tato práce zabývá, jsou následující:

Q₁: Do jaké míry se při krizovém zpravodajství ve vybraných českých médiích vyskytují čtyři základní charakteristiky mediálního vykořisťování krizových událostí?

Tato otázka je následně rozdělena na jednotlivé podotázky:

Q_{1A}: Do jaké míry se při krizovém zpravodajství ve vybraných českých médiích vyskytuje základní charakteristika odklonu od vyváženého zpravodajství – využívání popisné žurnalistiky před interpretativní?

Q_{1B}: Do jaké míry se při krizovém zpravodajství ve vybraných českých médiích vyskytuje základní charakteristika odklonu od vyváženého zpravodajství – využívání issue-framingu oproti strategickému rámcování krize?

Q_{1C}: Do jaké míry se při krizovém zpravodajství ve vybraných českých médiích vyskytuje základní charakteristika odklonu od vyváženého

zpravodajství – poskytování více prostoru vládním aktérům před opozicí?

Q_{1D}: Do jaké míry se při krizovém zpravodajství ve vybraných českých médiích vyskytuje základní charakteristika odklonu od vyváženého zpravodajství – využívání neutrálního tónu při zobrazování vlády oproti negativnímu tónu?

Otázky Q₁ se přímo vycházejí ze 4 aspektů snižování žurnalistických standardů identifikovaných Olsson a kol. (Olsson a kol, 2015) při výzkumu mediálního pokrytí krizových situací ve Švédsku. Právě tyto 4 charakteristiky podle autorů umožňují předním politikům využít krizové situace ve svůj prospěch a je proto zásadní identifikovat, zda a do jaké míry se objevují i v případě krizového zpravodajství na vybrané české mediální scéně. Využitím stejných 4 aspektů potenciálního odklonu od žurnalistických norem dojde k potvrzení či vyvrácení zjištění švédského výzkumu v podmínkách české společenské a mediální scény a studie zároveň přispěje k robustnosti původních výsledků. Zaměřením se na česká média může tato studie pomoci odhalit potenciální okrajové podmínky nebo moderující proměnné, které mohou ovlivnit původní zjištění, a poskytnout tak další vhled do mechanismů, které jsou základem fenoménu mediální exploatace krizí. V neposlední řadě si tato studie klade za cíl poskytnout příležitost k rozšíření předchozího výzkumu zahrnutím nových proměnných, a to geografické vzdálenosti a délky průběhu krize, a typ analyzovaného média.

Z tohoto důvodu jsou navazujícími výzkumnými otázkami:

Q₂: Do jaké míry se liší čtyři základní charakteristiky mediálního vykořisťování krizových událostí mezi dvěma bezprecedentními krizemi, pandemií Covid-19 a výbuchem dusičnanu amonného v Bejrútu?

Q₃: Do jaké míry se liší čtyři základní charakteristiky mediálního vykořisťování krizových událostí mezi dvěma českými deníky BLESK a MF DNES?

Tyto otázky představují jakousi nadstavbu k uskutečněnému výzkumu týkajícího se teorie mediální exploatace krizí. První otázka se věnuje odlišnostem v mediálním pokrytí

bezprecedentních krizí s odlišnými charakteristikami. Výzkum Olsson a kol. (2015) se zaměřil primárně na odlišnosti mezi hlavními typy krizí (typ I – IV), kdežto tato studie se zaměřuje na drobné nuance mezi dvěma krizemi stejného typu. Druhá otázka se zabývá odlišnostmi v mediálním pokrytí ve dvou různých typech tištěných médií, a to v bulvárním a seriózně-populárním deníku.

Jak bylo podrobně popsáno v první části této práce, při krizovém zpravodajství se může vyskytnout odklon od klasických žurnalistických standardů, mezi které patří využívání popisného stylu žurnalistiky, rámcování události jako problému, odklon od vyváženého zpravodajství a neutralita vůči politickým leaderům. Z tohoto důvodu jsou navrženy následující hypotézy:

H_I: Ve vybraných českých médiích se vyskytují všechny 4 základní charakteristiky vykořisťování krizových událostí.

H_{IA}: Ve vybraných českých médiích je při krizovém zpravodajství využíváno více popisné žurnalistiky před interpretativní.

H_{IB}: Ve vybraných českých médiích je při krizovém zpravodajství využíváno rámcování zpráv skrze tzv. issue-framing oproti strategickému rámcování krize.

H_{IC}: Ve vybraných českých médiích je při krizovém zpravodajství poskytováno více prostoru vládním aktérům před opozicí.

H_{ID}: Ve vybraných českých médiích je při krizovém zpravodajství více využíváno neutrálního tónu při zobrazování vlády oproti negativnímu tónu.

Jelikož se výzkum věnuje dvěma událostem, které jsou vnitřně krizové i pro samotná média, lze na základě předchozího výzkumu předpokládat, že v obou případech bude docházet k nutnému pružnému reagování na rychlý vývoj krize a následně tak ke snižování dodržování běžných žurnalistických stylů a standardů. Z výsledků švédské studie Olsson a Nord (2015) lze předpokládat, že popisná žurnalistika a rámcování krize jako problému bude ve zprávách převládat. U vyváženosti politických zdrojů lze předpokládat narušení této rovnováhy, neboť média mají vyšší tendenci obracet se na politické lídry a využívat oficiálních zdroje jako tiskové zprávy či zpravodajské korporace (Cottle, 2009). U tónu zprávy lze předpokládat odklon od kritického pohledu na politiky a lze tak očekávat především neutrální, či případně pozitivní emoce, jelikož média mají tendenci upouštět

od kritického pohledu a přivlastňují aktérům role, kdo je v dané situaci dobrý a schopný (Jørndrup, 2016, Olsson & Nord, 2015).

H₂: Krize pandemie Covid-19 vykazuje více základní charakteristik vykořisťování krizových událostí než krize výbuchu v Libanonu.

Rizika ve 21.století jsou obtížně předvídatelná, nejsou specifická pouze pro jednu konkrétní lokalitu a, jak vysvětluje Beck (1992), je u nich obtížné určit jediný zdroj původu, který by usnadnil jeho řízení a kontrolu. Tato charakteristika platí i na krizi pandemie Covid-19. Oproti tomu výbuch dusičnanu amonného v Bejrútu je silně lokalizovaná událost, která však ve svém původu (dlouhodobé ukotvení mezinárodní lodě s nebezpečným nákladem) a ve svých důsledcích (dopad na nadnárodní hodnotové řetězce) měla dosah i na nadnárodní úrovni. Díky Shoemaker a Reese (1996) je tedy možné předpokládat, že krize, která je nám geograficky bližší, přímo se dotýká i české společnosti a českých jedinců a má dlouhodobý charakter, bude v médiích reprezentována více a umožní tak ve větší míře její vykořisťování.

H₃: BLESK vykazuje více základních charakteristik vykořisťování krizových událostí než MF DNES.

Jelikož mají bulvární periodika větší tendenci ke snižování žurnalistických standardů, a to i v období bezkrizovém, jak vysvětluje Jiráček a Köpplová (2009), lze v případě deníku BLESK předpokládat, že se od nich bude odklánět výrazněji, než seriózně-populární deník MF DNES.

Cílem této práce je na základě dvou případových studií zjistit, zda a jak nečekané a bezprecedentní katastrofy různorodého charakteru vyvolávají v českém zpravodajství snížení žurnalistických standardů a tím potenciálně umožňují politickým aktérům využívat krizi ke svému prospěchu. Jelikož se tato práce věnuje porovnání dvou krizových situací, není jejím cílem porovnat „normální“ stav žurnalistiky oproti „krizovému“ stavu a porovnat do jaké míry v případě krizového období dochází k odklonu od žurnalistických standardů oproti ne-krizovému období. Tato studie se zaměřuje na identifikaci, zda a jak

české krizové zpravodajství ve vybraných periodických vykazuje charakteristiky tzv. krizové exploatace skrze odklon od obecně přijímaných žurnalistických standardů, čímž v důsledku umožňují předním politickým aktérům a vládní straně využívat média ve svůj osobní prospěch.

2.3. Metoda sběru dat

Ke studii byly vybrány krizové události, jež se odehrály v průběhu jara a léta roku 2020 a jež svým charakterem způsobují krizi uvnitř médií samotných. Vlastní analýza byla provedena na vzorku celkem 352 článků dostupných v rozmezí ode dne jejich počátku po dobu 3 týdnů, tedy období od vzniku krize, kdy jsou žurnalisté vystaveni největšímu tlaku na rychlé zpravodajství. Podle zmiňovaného Coombsova (2020) třífázového modelu krizového období se tedy jedná především o druhou fázi – samotný výskyt krize a částečně o fázi třetí – po-krizové období.

V případě krize pandemie Covid-19 bylo analyzováno celkem 313 článků, a to v období od 1.3.2020 do 22.3.2020, tedy v období od prvního dne, kdy byl potvrzen výskyt viru u prvního českého pacienta v Praze. Toto období zároveň obsahuje i čas, ve kterém došlo k vyhlášení prvního nouzového stavu (12.3.2022) v důsledku náhlého rozšíření viru v České republice.

V případě krize výbuchu v Bejrútu bylo analyzováno celkem 39 článků, a to v období od 4.8.2020 do 25.8.2020, tedy ode dne výbuchu. Jelikož se v tomto případě jednalo o událost jednorázovou, poslední vydaný článek s tematikou této krize byl ze dne 22.8.2020. V tomto případě lze říci, že analyzované období zahrnuje nejen druhou fázi krize, ale i třetí po-krizovou fázi, ve které již dochází k odstraňování následků a vyšetřování.

Články o obou událostech byly analyzovány ve 2 nejčtenějších mediálních denících v České republice, a to deníku BLESK a deníku MF DNES (Unie vydavatelů, 2022). Deník BLESK je zástupcem bulvárního tisku a deník MF DNES je zástupcem seriózně-populárního tisku v České republice. Analýza je specifická pro tato vybraná periodika a jejich způsoby krizového zpravodajství a v důsledku toho si neklade za cíl zobecňovat stav novin v České republice, ale nabízí důkladné zkoumání dvou nejčtenějších českých

tištěných periodik. Celkem bylo analyzováno 55 výtisků novin, z toho 27 z deníku BLESK a 28 z deníku MF DNES.

Analyzované články byly vybrány z databáze článků Newton Media, jakožto největšího českého mediálního archivu, a do analýzy byly zahrnuty všechny články týkající se daných událostí publikované ve vybraných časových rozmezích. Články byly v obou případech vybrány na základě klíčového slova, a to „Covid-19“ a „Bejrút“. Z finálního výběru bylo před samotnou analýzou vyřazeno celkem 19 článků, a to 14 článků z důvodu duplicitního vyfiltrování (10 z Blesku, 4 z MF DNES) a 5 článků (4 z Blesku a 1 z MF DNES), které velmi okrajově zmiňovaly danou událost, ale téma článku se krize primárně netýkalo.

Větší počet krizových událostí, médií či zkoumaných dnů nemohlo být z důvodu časových a prostorových omezení do této magisterské práce zahrnuto, výše uvedená data jsou však považována za dostatečná pro zodpovězení výzkumných otázek a doplnění souboru poznatků o vykořisťování mediálních krizí v českém mediálním prostoru.

2.4. Metoda analýzy a kódování

Pro komparativní analýzu mediálního vykořisťování vybraných krizí byla zvolena kombinace kvalitativního a kvantitativního přístupu. Pomocí 2 případových studií se tato diplomová práce zaměřuje na konkrétní případy mediálního zobrazování 2 bezprecedentních krizových událostí ve 2 vybraných médiích. V obou případech je k analýze článků použito obsahové analýzy, která umožňuje lépe zachytit systematické zobrazování zpráv, identifikovat vzory a trendy v mediálním obsahu a nalézat vztahy mezi proměnnými (Cresswell, 2017: 359). Analyzované proměnné vycházejí primárně z výše zmíněných výzkumů mediální krizové exploatace a poskytují relativně ucelený rámec pro analýzu toho, jak média utvářejí zprávy v krizových situacích.

U dat bylo kódováno médium (Blesk/MF DNES), typ krize (Covid-19/Bejrút), datum zveřejnění, zda byl prostor věnovaný tehdejšímu premiérovi vlády Andreji Babišovi (Ano/Ne) či obecně nějakému reprezentantovi vládní strany ANO (Ano/Ne), zda byl věnován prostor někomu z vlády, která se skládala z koalice ANO a ČSSD, tedy včetně ministrů (Ano/Ne) se specifikací, které osobě byl prostor věnován, dále zda byl věnován prostor opozici, tedy koalicím SPOLU a Piráti a Starostové (Ano/Ne) s případnou

specifikací, které konkrétní osobě. Do opozičních stran nebyla zahrnuta strana KSČM, jelikož v této době podepsala tzv. dohodu o toleranci s vládní stranou ANO. Prostor věnovaný tehdejšímu prezidentovi Zemanovi jakožto politickému lídru země nebyl v rámci studie nakonec zkoumán, neboť jeho jméno se v článcích vyskytlo pouze 1x a to nepřímo. Pokud byl v článku poskytnut prostor starostům, místostarostům, hejtmanům, krajským radním apod., jež jsou členy různých stran, nebyly tyto do analýzy zahrnuti, jelikož nepředstavují přední lídry daných politických stran v poslanecké sněmovně. Dále bylo kódováno, zda byl věnován prostor českým expertům (Ano/Ne) mezi které byli bráni experti ze zdravotnictví a hygieny, integrovaného záchranného sboru, policie, univerzit, výzkumných center apod, a nakonec zda byl prostor věnován někomu zcela jinému, obé s případnou specifikací, o koho se jednalo. V obsahové analýze byl zahrnut také výskyt 4 hlavních dimenzí exploatace krizí medií vyvstávajících ze současného mediálního výzkumu, a to:

D1: Zpravodajský styl

D2: Rámcování události

D3: Vyváženost zdrojů

D4: Tón zprávy

Aby mohlo dojít k vykořisťování krizové situace, musí články predominantně vykazovat následující charakteristiky:

D1: Deskriptivní způsob zpravodajství (oproti interpretativnímu způsobu zpravodajství)

D2: Rámcování krize jakožto problému vyžadujícího řešení – „issue-framing“ (oproti rámcování krize jako strategické hry)

D3: Nevyvážené využívání politických aktérů jakožto zdrojů (oproti vyváženosti zdrojů)

D4: Neutrální tón zprávy vůči politickým lídrům (oproti negativnímu tónu)

Jednotlivé články byly kódovány na základě výskytu výše zmíněných proměnných. Jednotkou kódování k identifikaci D1 a D2 byly celé články jako textové celky, a k identifikaci D3 a D4 ke zjištění výskytu konkrétního obsahu pak menší textové celky jako odstavce a věty. Využití této kombinace umožňuje zjistit, zda v případě vybraných

krizových situací česká média vykazovala charakteristiky snížených žurnalistických standardů.

K identifikaci těchto proměnných bylo využito následujících identifikátorů:

D1: První zkoumanou dimenzí zpráv byl zpravodajský styl. Za deskriptivní způsob zpravodajství (D) byly kódovány takové zprávy, jež se zaměřovaly na základní otázky typu kdo/kde/kdy/co, zobrazovaly průzkumy veřejného mínění či popis politiků jako individuálních aktérů, nikoliv mluvčích za určitá opatření. Na druhou stranu zprávy, jež se věnovaly otázce proč, byl u nich znatelný přesun role žurnalisty z pozorovatele do role analytika dané situace či obsahovaly vlastní interpretace a hodnocení, byly kódovány jako interpretativní způsob zpravodajství (I).

D2: Druhou analyzovanou dimenzí bylo rámcování události. Zprávy, které se zaměřovaly na relevanci problému pro podmínky žití, na popis problému, včetně vývoje, reakcí a komentářů ohledně toho, co kdo řekl či udělal, byly kódovány jako tzv. issue-framing (IF). Oproti tomu zprávy, které se věnovaly zobrazení události jako hry či pole, na kterém se odehrává souboj zúčastněných aktérů s vítězem a poraženým, byly kódovány jako rámeček „strategic game frame“ (SF). Přestože existují různé druhy rámečků, An & Gower (2009) vysvětlili, že jsou využívány při různých druzích krizí. Z tohoto důvodu se tato studie z počátku zaměřila pouze na dva dominantní rámečky, které lze spatřit v případě bezprecedentních krizí, a v případě, že by některý z článků nebylo možné zařadit ani do jednoho, byla autorka studie připravena vytvořit další kategorie.

D3: Třetí vybraná dimenze se zaměřuje na vyváženost zdrojů ve zprávách. Za nerovnoměrné využívání politických aktérů (N) jakožto zdrojů informací byly kódovány články poskytující prostor pouze vládním aktérům bez prostoru opozici. V případě, že článek poskytoval nevyvážený prostor ve prospěch opozice, byl kódován jako „N(o)“. Tento kód byl přidán až v průběhu samotného kódování, jelikož nebyl při prvotní přípravě kódů předpokládán. Zprávy, které byly kódovány jako vyvážené (A), poskytly prostor oběma stranám, tedy vládě i opozici, využívaly obou stran politických aktérů jako zdrojů a nabídly tak balanc mezi informacemi a pohledem obou stran. Takové zprávy, které nezmiňovaly vládu, žádnou z vládnoucích politických stran ani žádnou ze stran opozice, a nebylo u nich proto

možné porovnat prostor poskytovaný politickým aktérům, byly kódovány jako „NA“, tedy „nelze aplikovat“.

D4: Čtvrtá analyzovaná dimenze se věnuje tónu zprávy v souvislosti s reportováním o politických aktérech. Jako pozitivně laděné zprávy (P) byly kódovány takové zprávy, ve kterých byly vládní aktéři asociováni s pozitivními rozhodnutími a návrhy, ve kterých byla vyjádřena podpora politiků, jejich kompetence, pozitivní progres v řešení krize apod. Mezi zprávy s negativním tónem (N) vůči vládním aktérům a vedoucím politickým stranám byly vybrány takové zprávy, ve kterých se nacházela kritika za jednotlivé uskutečněné kroky, činy či plány, které byly označovány za chybné, nevhodné, nedostatečné apod. Jako neutrální tón zprávy (NEUTRAL) byly kódovány takové zprávy, ve kterých nebyly vyjádřeny žádné pozitivní ani negativní emoce vůči vládě či vedoucím politickým aktérům vládních stran. Jednalo se tedy především o zprávy obsahující obecná konstatování či vysvětlování ze strany politických lídrů. Jako neutrální zprávy byly označeny také ty, které v sobě obsahovaly jak pozitivní, tak negativní tón, tedy zpráva dala prostor oběma stranám názorů. Nakonec takové zprávy, které nezmiňovaly vládu, žádnou z vládnoucích politických stran ani žádnou ze stran opozice, a nebylo u nich proto možné určit asociovaný tón vůči politickým aktérům, byly kódovány jako „NA“, tedy „nelze aplikovat“.

V případě, že některý z článků vykazoval znaky vícero aspektů v jednotlivých dimenzích, byl vždy kódován jako ten, který v článku převažoval. Získaná data byla následně analyzována pomocí kontingenčních tabulek v systému MS Excel.

3. Analytická část

První část analýzy se věnuje výsledkům výzkumu v obecné rovině u obou krizí a obou vybraných médií a představuje příklady daných charakteristik. Druhá část je věnována komparaci mezi zobrazováním výbuchu dusičnanu amonného v Bejrútu a pandemii Covid-19. Nakonec třetí část se zaměřuje na komparaci zobrazování bezprecedentních krizí v deníku BLESK a v deníku MF DNES.

3.1. Odklon od žurnalistických standardů

Jako první z analyzovaných dimenzí byly zpravodajské styly. Graf č.1 jasně znázorňuje, že deskriptivní styl převládá nad stylem interpretativním, tedy většina článků (79 %) byla psána stylem popisným se zaměřením na deskripci toho, co se kde a kdy stalo a kdo co řekl, popsal a okomentoval (v popisném stylu a s absencí hlubší analýzy). Využíváno bylo především popisného jazyka, zprávy často obsahovaly chronologické řazení a data, předkládaly faktické informace bez názorů s velkým množstvím detailů a hojně citovaly osoby, jež se s krizí setkali napřímo osobně či jsou v její problematice odborníky. Příklady deskriptivního stylu mohou být úryvky:

„Covid-19 už je ve všech 27 zemích Evropské unie. Jako poslední včera své první dva případy oznámil Kypr. Jeden se asi nakazil v Itálii, druhý v Británii.“ (BLESK, 10.3.2020: 2)

„Pacient přijede autem do areálu nemocnice, zaparkuje ve stanu, do kterého za ním přijde zdravotník v ochranném obleku. Ten otevřeným okénkem odebere biologický vzorek, předá jej k laboratornímu vyšetření a pacient může odjet,“ doplnil Řičář. (MF DNES, 19.3.2020: 13)

„Z minuty na minutu se domovy asi 300 tisíc lidí staly neobyvatelnými. V Bejrútu bylo nasazeno 10 mezinárodních USAR týmů, ten český tam působil od 6. do 11. srpna.“ (BLESK 14.8.2020: 22)

Pouze celkem 21 % článků bylo psáno v interpretativním stylu a předkládalo čtenáři hlubší analýzu, vysvětlení situace a jejich souvislostí či vlastní pohled na událost s využíváním subjektivního jazyka. Pod interpretativním stylem si lze představit články obsahující např.:

„Nakažlivost je mimořádně vysoká, proto ten rychlý růst počtu nakažených. To je – v mých očích – základní zdravotnický obrys celého dnešního problému. Je evidentní, že se nacházíme v první fázi standardního epidemiologického procesu. Bude hůř. Dosud jsme nákazu dostávali

jen z ciziny, teď bude i z domova. (...) V krizi tohoto typu se má táhnout za jeden provaz, a proto dnešní situaci považujeme za zkoušku dospělosti naší politické scény. Nejen politické scény, ale i naší společnosti jako celku.“ (MF DNES 13.3.2020: 10)

„To se ovšem lehce řekne. Je evidentní, že nekontrolujeme ani další záležitosti, o kterých se rozhoduje úplně někde jinde, a vůbec ne z pohledu naší bezpečnosti. Řízení potravinových řetězců v míru, a hlavně v době krize jde v mnohém mimo nás. Řepky či krmné kukuřice se moc nenajíme. Propadli jsme víře v globalizaci, že trh vše vyřeší. Otázkou je, na čí úkor. Strašíme se hrozbami, jejichž pravděpodobnost je často otázkou intelektuálních cvičení. Koronavirus nám ale ukazuje, jak bolestivě nás může zasáhnout, když jej nezastavíme.“ (MF DNES, 14.3.2020: 9)

„Světlo na konci tunelu se ale vážně očekávat nedá, to si řekněme na rovinu. Ani kdyby se prostí Libanonci postavili na hlavu. Libanon totiž plně pohltila korupce. Ne, ještě přesněji – Libanon je korupcí. Zkamenělou korupcí. A děsivá exploze jejím symptomem, jelikož krok za krokem zneschopnila státní aparát, který si nedokáže poradit ani s naplňováním základních úkolů státu.“ (MF DNES, 13.8.2020: 9)

Graf 1 - Využívání zpravodajských stylů u vybraných krizových událostí v českých médiích

Stejně tak jako v případě první dimenze, tak i u dimenze druhé – způsobu rámcování – se ukázala jasná převaha jednoho druhu rámce na druhém. V grafu č.2 je viditelný ještě markantnější rozdíl, kdy v celých 95,2 % analyzovaných článcích byly vybrané krize rámcovány jako problém (issue-framing), tedy popisující katastrofy jako krize – problémy, které je nutno řešit určitým způsobem, se zaměřením na popis/změnu životních podmínek, následků krizí na tyto podmínky apod.

Příkladem zpráv rámcující krize jako problémy jsou:

„Aktuálně čelíme bezprecedentní situaci, která nemá obdoby. Stejně jako 11. září změnilo chod lidstva, podle mě tato pandemie také změní chování dnešního světa,“ tuší lékař a rektor největší brněnské univerzity Martin Bareš. (MF DNES, 13.3.2020: 16)

„Jsmo v situaci, která nemá v poválečném světě obdoby,“ říká mluvčí ministerstva zahraničí. Podle ní bude klíčová spolupráce napříč evropskými státy. Několika lidem už prý pomohli. Z Kanárských ostrovů se v noci na čtvrtek vrátilo 268 lidí. Během pátku se řešil převoz dvou stovek lidí z Maroka. Také autobusy už dopravily zpět do Česka přes 800 lidí,“ řekla Štichová. (BLESK, 21.3.2020: 6)

„Výbuch zasadil Libanonu ještě ránu: zničena byla obří sila plná obilí! Těžkou ekonomickou krizí stížená země tak přišla o 80 procent pšenice z vlastní produkce, která by zemi vystačila skoro na měsíc!“ (BLESK 6.8.2020: 2)

Pouze v necelých 5 % ze všech článků byla krizová událost rámcována jako strategická hra, tedy jako událost, které umožňuje politikům jednat a reagovat jako součást vyšší strategické hry a boje o moc, ukazující na taktiky a strategie politických aktérů či jejich osobní dynamiku. Ukázkou mohou být vybrané úryvky:

„Nerad bych se dostal do nějakého konfliktu s našimi politickými představiteli, ale myslím si, že jejich chování je poněkud přehnané až populistické,“ dodal Pirk. (...) Epidemiolog Roman Prymula okamžitě zareagoval. Pirkova slova ho rozlítla. „Je to nešťastný výrok, který situaci nijak nepomáhá. Pokud bychom všechny nakazili, tak tady máme i přes 340 tisíc mrtvých, a to přece není možné. Takto se situace řešit nedá,“ řekl.“ (BLESK, 6.3.2020: 2)

„Jsme svědky ne dobře definovaného rozhraní mezi bagatelizováním epidemie na straně jedné a narůstající panikou na straně druhé. Snadno se to kritizuje – zejména jsme-li opozičním politikem nebo občanem, který nenávidí Babiše – avšak jako ten, kdo s touto vládou nemá nic společného, ale byl čtvrt století na špičce naší politiky, považují chování naší vlády za přiměřené a za v podstatě stejné, jak se chovají vlády dalších zemí.“ (MF DNES, 13.3.2020: 10)

„Země má prezidenta (občas ne), premiéra (občas ho zabijí), parlament a vlastně demokracii, ale vše mají pod palcem muži, jimž se říká zaimové. Česky kmotři. Někdy jsou to ti nahoře, jindy ti, kteří zůstávají dole ve stínu a hýbají maňásky. A všichni hrabou. Každá frakce a sekta má jako živný cecík příjmů svůj sektor ekonomiky, který kontroluje a vysává. Je to i zdroj její moci: zajišťuje zaměstnání, dotace či zakázky lidem a firmám ze svého klanu a sekty, přátelům, přívržencům. Tím si kupuje loajalitu.“ (MF DNES, 7.8.2020: 6)

Graf 2 - Způsob rámcování vybraných krizových událostí v českých médiích

I v tomto případě lze proto potvrdit, že ve vybraných českých médiích se při zobrazování krize výbuchu v Bejrútu a pandemie Covid-19 využívá téměř výhradně rámcování události jakožto problému.

Rámcování problému může zahrnovat jak popisný, tak interpretační styl žurnalistiky, neboť novináři se mohou rozhodnout prezentovat problém neutrálním či objektivním způsobem, nebo mohou nabídnout vlastní interpretace a pohledy na problém. Podíváme-li se na kombinace zpravodajských stylů s využívanými rámci v jednotlivých článcích (tabulka č.1), jasně se projeví, že naprostá většina článků psaných v popisném stylu (97,1 %), rámcovalo krizovou událost jako problém, a pouhých 8 článků, zbývajících (2,8 %), rámcovalo krizi jako strategickou hru. U interpretativního zpravodajského stylu je tendence obdobná, pouze s poměrově vyšším počtem článků, které rámcovaly krizi jako strategickou hru (12,3 %). Pokud se tedy článek věnoval interpretaci událostí, jejímu analyzování, vysvětlování a hodnocení, bylo k zobrazení krize častěji využito strategického rámcování než v případě popisného stylu zprávy. U obou stylů však zcela jasně dominovalo rámcování krize jako problému.

Tabulka 1 – Kombinace zpravodajského stylu a rámce

	Issue-framing	Strategická hra	Celkový součet
Deskriptivní styl	271 (97,1 %)	8 (2,8 %)	279 (100 %)
Interpretativní styl	64 (87, 7 %)	9 (12,3 %)	73 (100 %)
Celkový součet	335 (95,2 %)	17 (4,8 %)	352 (100 %)

Třetí dimenzi vyváženosti zdrojů se věnuje graf č.3. Přes 80 % analyzovaných článků nevěnovalo prostor žádnému z politických subjektů, ať už vládě či opozici. Z článků, ve kterých byl prostor těmto aktérům poskytnut, bylo pouze 17,9 %. Z těchto článků pak naprostá většina věnovala prostor pouze a jen vládním subjektům, tedy reprezentantům politických stran ANO a ČSSD. Příkladem nerovnoměrného využití zdrojů mohou být následující úryvky:

„‘Chceme tím zabránit tomu, aby se nákaza rozšířila do nemocnic, jako se to stalo v Itálii,‘ řekl premiér Andrej Babiš (ANO) s tím, že u svaté Anny může být k dispozici až 150 lůžek s ventilátory, o jejichž nákupu vláda jedná.“ (MF DNES, 17.3.2020: 15)

„Premiér Andrej Babiš (ANO) je vyzval, ať vycházejí jen v případě neodkladných návštěv lékaře. Požádal také samosprávy, aby jim pomohly se zajištěním základních životních potřeb, nákupu potravin a léků. Ne každý senior totiž má možnost říct si o pomoc svým blízkým.“ (MF DNES, 18.3.2020: 4)

„Premiér Andrej Babiš (65, ANO) všechny krajany vyzval, aby se vrátili co nejdříve do vlasti. Svému italskému protějšku Giuseppemu Contemu (55) pak doporučil, aby zakázal Italům cestovat do zahraničí (...) ‚Chtěl bych ujistit naše občany v těchto oblastech, že se mohou vrátit zpět do ČR,‘ potvrdil ministr zdravotnictví Adam Vojtěch. (...) Češi, kteří se setkají s nějakou komplikací, se podle ministra zahraničí Tomáše Petříčka mohou obrátit na velvyslanectví v Římě či konzulát v Miláně. Petříček české občany vyzval, aby návrat domů naplánovali ‚v klidu, ale relativně rychle‘.“ (BLESK, 9.3.2020: 2)

Ve 2 případech pak došlo k nerovnoměrnému zastoupení zdrojů ve prospěch opozice, tedy v těchto článcích nebyl poskytnut prostor žádné vládní straně. Příkladem může být:

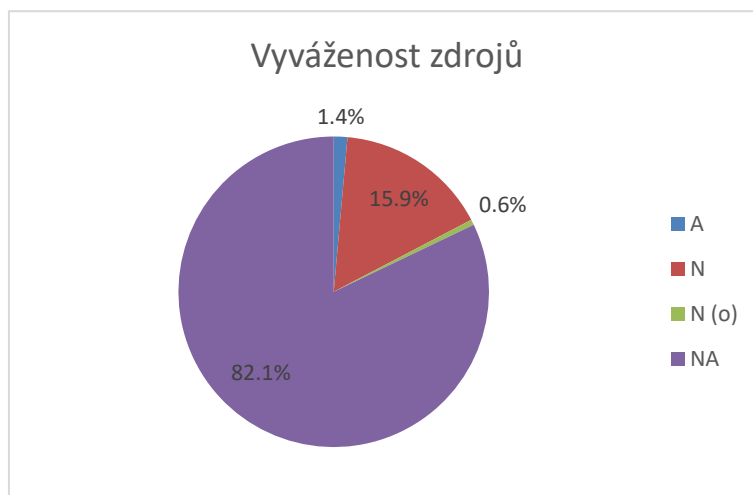
„‘Obávám se, že pokud nedojde v první řadě k dostatečnému zásobování těmito prostředky u zdravotníků, ztrácí řada dalších nařizování na účinnosti. Kraj, stejně jako celá republika, byl vládou ujišťován, že centrálně je všeho dostatek a bude to případně postupně přerozděleno,‘ říká první náměstek hejtmána a bývalý policejní prezident Martin Červíček (ODS). (...) V dalších městech se lidé pustili alespoň do šití látkových roušek ze stoprocentní bavlny, které je možné sterilizovat a použít vícekrát. V obchodech a lékárnách totiž běžné roušky nejsou k dostání. Do jejich výroby se pustili třeba trutnovští Piráti včetně tamního místostarosty Tomáše Eichlera. Zázemí našli v trutnovské textilní dílně Baja Design a přes víkend vyrobili 700 roušek. Ke skupině se postupně přidávají další dobrovolníci. ‚Prioritně to půjde do domova pro seniory, Pečovatelské služby Trutnov, charity a dále dle aktuální situace,‘ napsali Piráti na svém Facebooku.“ (MF DNES, 17.3.2020: 15)

Pouze naprosté minimum článků (1,4 % z celkového počtu článků) obsahovalo rovnoměrné zastoupení obou stran, tedy vlády i opozice. Jako příklady rovnoměrného využití politických zdrojů lze považovat následující úryvky:

„Hromadné vzdělávání na všech typech škol představuje vyšší riziko přenosu onemocnění vzhledem k vysoké kumulaci osob ve vymezeném prostoru,“ zdůvodnil to včera ministr zdravotnictví Adam Vojtěch (za ANO) v mimořádném opatření. Na stranu vlády se tentokrát přiklonila i opozice. „Pokládám to za (sice opožděné), ale správné rozhodnutí, které podporuji,“ napsal na Twitteru třeba vládní kritik Miroslav Kalousek (TOP 09). Podobně smýšlí i ODS. „Rozhodnutí vlády je správné. Není to pro nikoho snadné, ale je to nutné. Není nic důležitějšího než ochrana zdraví a bezpečnosti občanů,“ míní šéf ODS Petr Fiala. Sám ministr školství Robert Plaga (ANO) se o opatření dozvěděl po Bezpečnostní radě státu. „My jsme se po jednání rady spojili s panem premiérem a tato opatření zkonzultovali (...).“ MF DNES, 11.3.2020

„Opatření kritizoval na sociální síti šéf KDU-ČSL a exministr zemědělství Marian Jurečka. „Zavřít kompletně Litovelsko, odkud mi volají zemědělci, že jim nedojeli lidé, kteří mají nakrmit a podojit zvířata, není domyšlené,“ napsal na Twitteru. Do uzavřené oblasti se nemohli dostat ani zaměstnanci firem, které rozvážejí nákupy nebo jídlo. Dvnitř je policisté pustili, jen pokud byli vybavení rouškami. Režim izolace od okolních oblastí může v případě potřeby potkat i další oblasti. Naznačil to ministr zdravotnictví Adam Vojtěch s tím, že právě hranice tisícovky potenciálně nakažených lidí může být pro uzavření obcí hraniční. „Toto bylo vyhodnocení hygieniků právě z toho důvodu, že tam byl velký počet kontaktů, to znamená, že tam byl nějaký potenciální komunitní přenos. Tisíc kontaktů je v jedné lokalitě skutečně velké množství, tím pádem došlo k tomuto rozhodnutí,“ vysvětloval Vojtěch uzavření oblasti na Olomoucku Radiožurnálu.“ MF DNES 17.3.2020

Graf 3 - Vyváženosť zdrojů u vybraných krizových událostí v českých médiích

Lze tedy shrnout, že většina publikovaných článků neposkytla žádný prostor politickým aktérům a zaměřovala se především na obecné poskytování informací (např.: informační zprávy o vývoji pandemie, počtu nakažených či zavedení nových restrikcí bez využití politických lídrů) nebo články, ve kterých bylo odkazováno na jiné zdroje (např.: zpravodajské agentury, nepolitické experti či zahraniční zdroje). V článcích, které politickým aktérům prostor poskytl, se jednalo téměř výhradně o jednostranné poskytnutí prostoru vládním aktérům (tedy straně ANO či ČSSD).

Jelikož ve většině článků nebyl poskytnut prostor politickým lídrům, nabízí se otázka, kdo byl využíván jako zdroj informací v turbulentní krizové době. Tabulka č.2 ukazuje, že ze všech analyzovaných článků jich 63,1 % využilo jednoho či více odborníků jako zdroj informací. Z toho články, ve kterých nebyl věnován prostor žádné politické straně (NA), poskytla média prostor specialistům v téměř 60 % případů.

Zbývajících přibližně 40 % článků buď přímo neposkytly prostor vůbec žádné osobě a měly pouze informační charakter (např.: data o číslech nakažených, shrnutí aktuální situace, informace o tom, co dělat apod.) nebo poskytly prostor zcela jiným zdrojům (např.: zahraničním politikům, mediálním agenturám, konkrétním obyvatelům měst, prodavačkám, turistům apod.). Z tabulky je dále vidět, že téměř ve všech případech článků, kdy byl prostor věnován někomu z politických aktérů (ať už vládních či opozičních), byl prostor dán také alespoň jednomu odborníkovi.

Tabulka 2 – Kombinace vyváženosti zpráv a poskytnutí prostoru expertům

	Prostor poskytnut expertům	Prostor neposkytnut expertům	Celkový součet
Vyvážené	5 (100 %)	0 (0,0 %)	5 (100 %)
Nevyvážené ve prospěch vlády	45 (80,4 %)	11 (19,6 %)	56 (100 %)
Nevyvážení ve prospěch opozice	2 (100 %)	0 (0,0 %)	2 (100 %)
NA	170 (58,8 %)	119 (41,2 %)	289 (100 %)
Celkový součet	222 (63,1 %)	130 (36,9 %)	352 (100 %)

Poslední analyzovanou dimenzí byl tón zprávy neboli zabarvení, ve kterém byli političtí lídři vyobrazováni. Z grafu č.4 je vidět, že v téměř 80 % článků nebyli zmiňováni žádní politici a tón zprávy vůči nim proto nebylo možné určit. Zbývající články, které se obsahově věnovaly vládním politickým stranám či jejich reprezentantům, byly psány především ve stylu neutrálním, tedy bez hodnocení a bez emocí. Příkladem takových zpráv jsou:

„Česko zpřísňuje dosavadní opatření proti šíření onemocnění Covid-19. Rozhodla o tom včera Bezpečnostní rada státu v čele s premiérem Andrejem Babišem (65, ANO). Ten zároveň vyzval, aby lidé nejezdili do Itálie, nyní je jich tam asi 16,5 tisíce.“ (BLESK, 7.3.2020: 2)

„Ministerstvo zdravotnictví prosí všechny, kteří se nyní vrací z italských oblastí Emilia-Romagna, Lombardie, Piemont a Benátsko, aby po příjezdu zůstali doma, telefonicky kontaktovali svého lékaře nebo hygienickou stanici ve svém kraji a poradili se.“ (MF DNES, 5.3.2020: 1)

„Některé skupiny maminek reagovaly negativně, ministr zdravotnictví ale zdůraznil, že je opatření nutné kvůli ochraně zdravotnického personálu před nákazou. Ujistil také, že dosud nebyl prokázán přenos infekce Covid-19 z matky na plod.“ (BLESK, 21.3.2020: 4)

Druhým nejčastějším tónem zpráv byl tón pozitivní, tedy vyobrazování vlády a vládních aktérů v dobrém světle, s vyzdvihováním jejich dovedností či správných rozhodnutí. Příkladem takovýchto zpráv jsou:

„Opatření, která vyhlásilo ministerstvo zdravotnictví, jsou podle vás na místě? Ano, jsou naprosto správná a jistě pomůžou (...)“ (BLESK, 16.3.2020: 7)

„(...) potvrzuje za zdravotní sestry Martina Šochmanová, která ale rovněž doufá, že se krize zásobování prolomí: „Věřím ministerstvu, věřím v lepší zítřky, situace by se měla změnit a zlepšit.“ dodal.“ (MF DNES, 17.3.2020: 3)

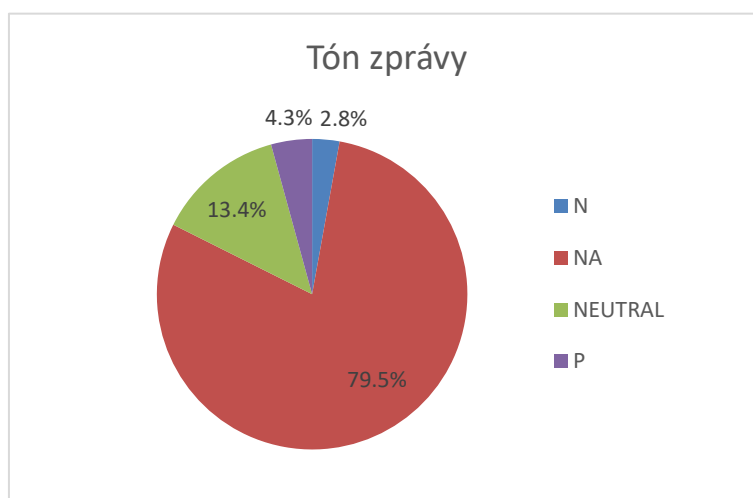
„Vicepremiér a ministr vnitra Jan Hamáček (41, ČSSD) ale i tak boduje u lidí i kolegů. A na sociálních sítích je za sympaťáka i díky červenému svetru, ve kterém se objevuje na tiskových konferencích vlády, zatímco ostatní nosí obleky. To, že teď jde o módní doplněk číslo 2 v Česku (hned po roušce), mu včera dali najevo i kolegové na krizovém štábu ministerstva. Všichni si totiž na sebe vzali také rudé svetry. „S takovýmhle týmem to půjde,“ glosoval na Facebooku Hamáček.“ (BLESK, 20.3.2020: 2)

Nejméně často využívaným tónem vůči vládním subjektům byl tón negativní, kritizující vládu či její jednotlivé kroky. Příkladem mohou být následující úryvky:

„Primátor Zdeněk Hřib v pátek uvedl, že Praha od státu nedostala žádné respirátory a roušky, přestože premiér Andrej Babiš tvrdil, že ochranné pomůcky Praha už dostala. Jak to tedy je? Platí, že stále nic nemáme. Ta situace se stále mění a my přitom nemáme od vlády ani informace, ani ochranné pomůcky a nikdo neví, co se chystá a na co se připravit. Dostali jsme pár roušek pro záchranku, ale to je všechno.“ (MF DNES, 16.3.2020: 13)

„Kvůli selhání státu si kraj i města obstarávají ochranné pomůcky po vlastní ose. Že se v krizové situaci nemohou spoléhat na stát, ale jen sami na sebe, si v koronavirové nouzi uvědomila hejtmanství i města v kraji. Slibovaná vládní pomoc ve formě 60 tisíc účinných respirátorů a dalších desítek tisíc zdravotnických roušek, z níž si kraj dělal naději na získání několika tisíc respirátorů pro zdravotníky a sociální pracovníky, se v sobotu ráno smrškla na pouhých 50 respirátorů. Stát je poslal zdravotnické záchraně, jež stojí v první linii v boji s novým koronavirem, do krajských nemocnic nepřišel ani jeden.“ (MF DNES, 17.3.2020: 15)

Graf 4 - Tón zpráv u vybraných krizových událostí v českých médiích

Jak ukazuje tabulka č.3, v 80 % článků, které poskytly prostor oběma politickým stranám, byl převažující tón zprávy neutrální, případně pak pozitivní (20 %). Žádný z těchto článků neměl negativní zabarvení. Články, které poskytly prostor pouze a jen vládním subjektům a jejich reprezentantům, byly také majoritně psány v neutrálním tónu (75 %) nebo tónu pozitivním (14,3 %). Pouze v necelých 9 % článků bylo o činnostech vládních představitelů psáno s negativními konotacemi. Naopak nepřekvapí, že všechny články,

kteře poskytl prostor pouze opozičním politickým subjektům, měly negativní zabarvení. Téměř u všech článků, ve kterých nebyl prostor věnován žádným z politických subjektů, nebylo možné určit zabarvení zprávy, což může indikovat, že zprávy vydané v tomto intenzivním období začátku krize měly primárně informační charakter s cílem předat jasné informace ohledně toho, co se kolem děje, a nikoliv hodnotit, zda vláda jedná dobře či špatně.

Tabulka 3 - Kombinace vyváženosti politických zdrojů a tónu zprávy

	Negativní tón	NA	Neutrální tón	Pozitivní tón	Celkový součet
Vyvážené	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	4 (80,0 %)	1 (20,0 %)	100 %
Nevyvážené ve prospěch vlády	5 (8,9 %)	1 (1,8 %)	42 (75,0 %)	8 (14,3 %)	100 %
Nevyvážení ve prospěch opozice	2 (100 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	100 %
NA	3 (1,0 %)	279 (96,5 %)	1 (0,4 %)	6 (2,1 %)	100 %
Celkový součet	10 (2,8 %)	280 (79,6 %)	47 (13,4 %)	15 (4,2 %)	100 %

3.2. Rozdíl mezi dvěma bezprecedentními krizemi (pandemie Covid-19 a výbuch v Bejrútu)

Nyní se podíváme podrobněji na 2 vybrané bezprecedentní krizové události a způsoby, jakými se liší jejich mediální zobrazování. Začneme-li opět první dimenzí – zpravodajským stylem – tabulka č.4 ukazuje, že v obou případech je využívání rámců krizí velice obdobné, pouze v případě výbuchu v Bejrútu je o 6 % více článků psáno v popisném stylu, kdežto u článků o pandemii Covid-19 je o 6 % více psáno ve stylu interpretativním.

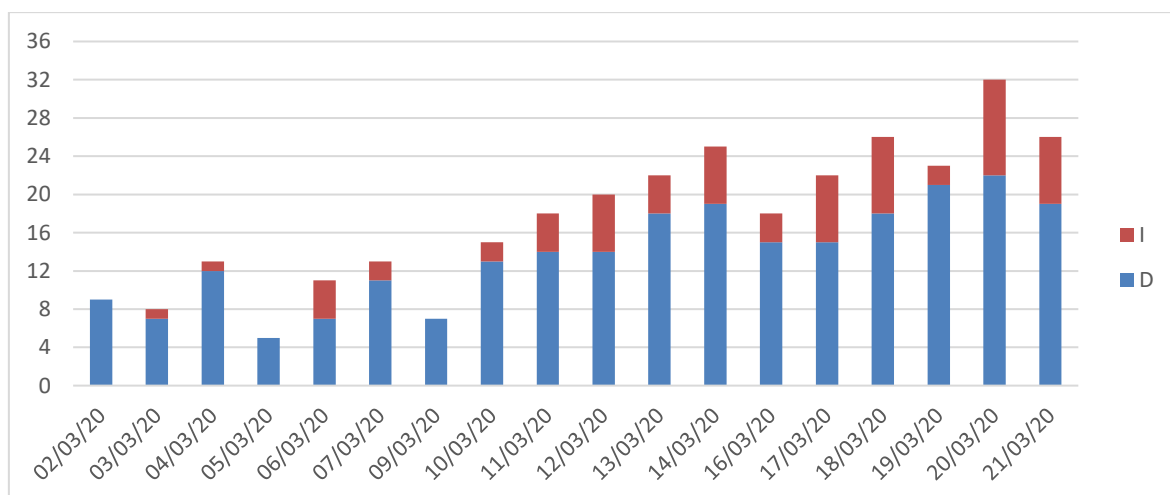
Ačkoliv se jedná o malý rozdíl, pandemie Covidu-19 se přímo dotýkala české společnosti a měla konkrétní dopady na životní situaci obyvatel v České republice, což mohlo způsobit větší prostor věnovaný právě analýze a interpretaci toho, co se kolem v danou chvíli děje. Dalším důvodem může být také to, že o pandemii Covidu-19 bylo napsáno celkově téměř 8x více článků a nabízelo se tím také mnohem více prostoru pro diverzitu zpravodajských stylů.

Tabulka 4 - Porovnání zpravodajských stylů u dvou bezprecedentních krizí

	Deskriptivní styl	Interpretativní styl	Celkový součet
Bejrút	33 (84,6 %)	6 (15,4 %)	100 %
Covid-19	246 (78,6 %)	67 (21,4 %)	100 %
Celkový součet	279 (79,3 %)	73 (20,7 %)	100 %

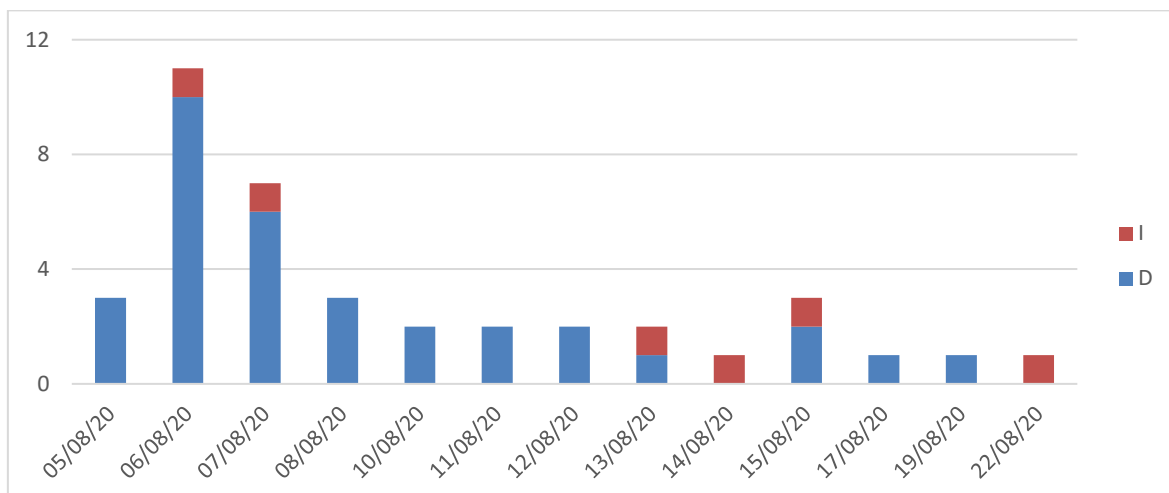
Na příkladu pandemie Covidu-19 je dále vidět postupná tendence využívání interpretativního stylu zpravodajství v pokročilých dnech vývoje krize. Graf č.5 znázorňuje tento pomalý nárůst a ukazuje, že přestože deskriptivní styl reportování dominuje v průběhu celých 3 týdnů, postupně je více a více prostoru věnováno i vysvětlování situace, hodnocení a analýzám krize. Svislá osa u grafů znázorňuje počet článků.

Graf 5 - Vývoj zpravodajské stylu článků o pandemii Covid-19 v čase

Graf č.6 zobrazuje stejný vývoj zpravodajského stylu u výbuchu v Bejrútu. U této krizové události není však vývoj v jednotlivých zpravodajských stylech znatelný, což může být způsobeno několika faktory, od celkového menšího prostoru věnovaného dané krizi k jejímu jednorázovému charakteru, kdy zpravodajství postupně časem zcela upadlo. I tak je ale viditelné, že 2/3 článků psaných v interpretativním stylu se v médiích vyskytlo až v průběhu druhého a třetího týdne po vzniku krize.

Graf 6 - Vývoj zpravodajské stylu článků o výbuchu v Bejrútu v čase

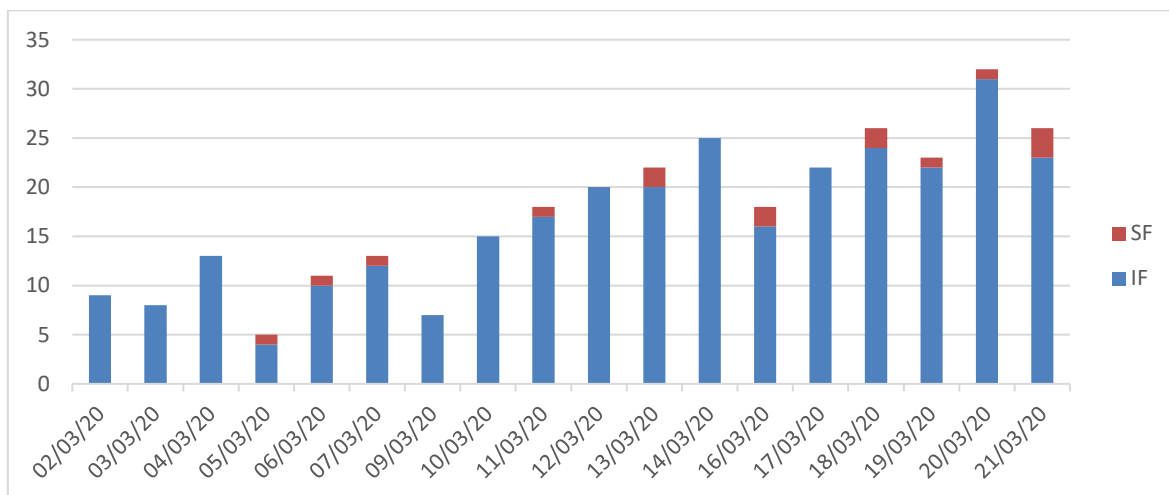
V případě třetí dimenze, rámcování událostí, je volba rámců u obou krizových událostí téměř totožná, s odchylkou 0,3 %. Z tabulky č.5 vyplývá, že charakterové rozdíly mezi krizemi nemají vliv na rámec, ve kterém je o dané krizi psáno. Stejně tak i s přihlédnutím na časový vývoj krizí není v případě ani jedné krize viditelná spojitost v tom, jak je krize rámcována v čase. Strategický rámec se objevuje nepravidelně v různých dnech, což naznačuje, že ve výtisku novin je například nárazově 1 článek z mnoha věnován problematice politického boje, jako doplnění informací o krizi-problému jako takovém.

Tabulka 5 - Porovnání rámců u dvou bezprecedentních krizí

	Issue-framing	Strategická hra	Celkový součet
Bejrút	37 (94.8 %)	2 (5.1 %)	39 (100 %)
Covid-19	298 (95.2 %)	15 (4.8 %)	313 (100 %)
Celkový součet	335 (95.2 %)	17 (4.8 %)	100 %

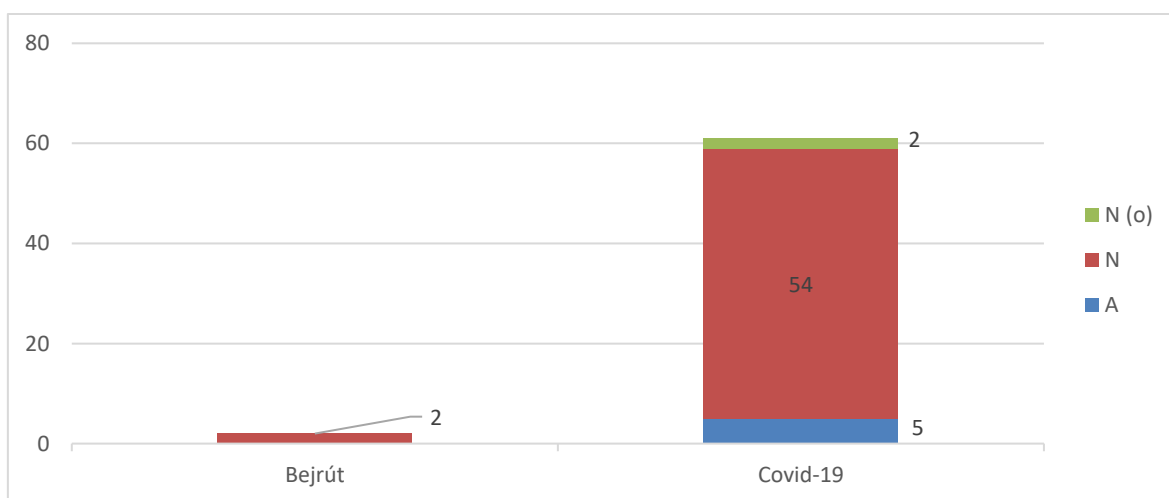
Vývoj rámcování krize je možné sledovat i v čase (graf č.7), a to na příkladu pandemie Covidu-19. Přestože vývoj není zcela pospolitý, je vidět, že je jeho výskyt vyšší v druhé polovině analyzované doby než v začátcích krize. V případě krize v Bejrútu není možné z důvodu nízkého počtu strategicky rámcovaných článků žádný trend sledovat.

Graf 7 - Vývoj rámcování pandemie Covidu-19 v čase

Co se týče vyváženosti zdrojů ze strany politických aktérů, jak již bylo zmíněno výše, pouze u 63 článků byl poskytnut prostor některé z vládnoucích či opozičních stran. Z grafu č.8 je viditelné, že pouze 2 z těchto článků se týkaly krize v Bejrútu, přičemž v obou případech byla jako zdroj informací využita vláda, a tedy došlo k nevyváženosti využitých zdrojů. V případě pandemie Covid-19 pak téměř 92 % článků bylo zdrojově nevyvážených, neboť poskytovaly prostor pouze jedné straně (celkem 88,5 % pouze vládním reprezentantům a 3,2 % článků pouze opozici). Pouhých 8,2 % z nich pak věnovalo prostor oběma stranám.

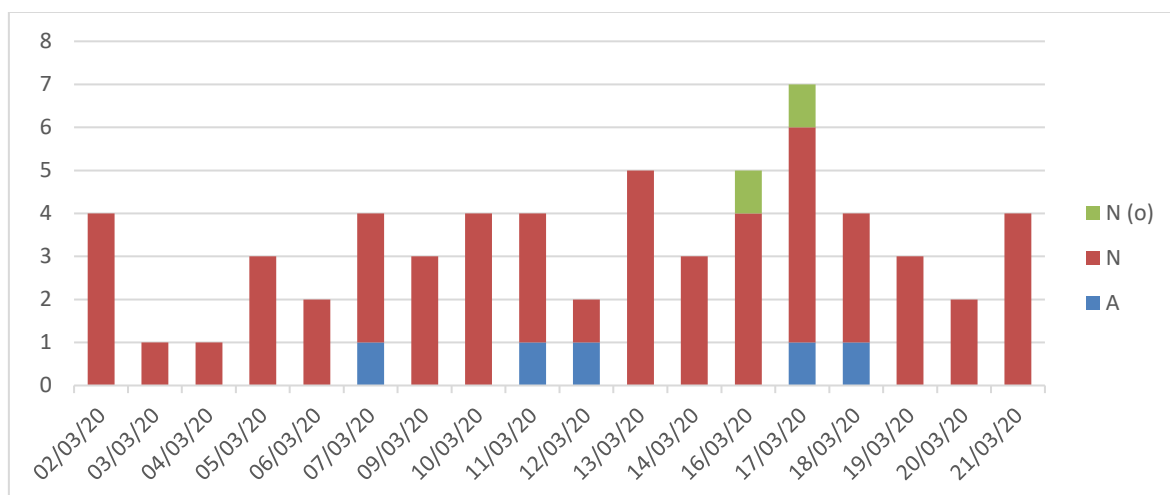
Graf 8- Porovnání vyváženosti politických zdrojů u dvou bezprecedentních krizí

Z časového hlediska, podíváme-li se na příklad krize Covid-19, je v grafu č.9 možné vidět dva po sobě následující dny, kdy byl prostor věnován pouze opozici. Jedná se o dny 16.3. a 17.3., což může být spjato s vývojem krize, neboť právě 16.3.2020 rozhodla vláda o kompletním uzavření státních hranic. Toto, v té době zásadní a do značné míry kontroverzní rozhodnutí, nutně vyvolalo reakci opozice, která je, alespoň do malé míry, zrcadlena i v médiích, jež se obrátila na opozici jako na zdroj informací.

V případě zdrojově vyvážených článků vypadá jejich výskyt spíše nepravidelný, podíváme-li se však opět na konkrétní data, dne 11.3.2020 došlo k uzavření všech základních, středních a vysokých škol a dne 12.3.2020 pak k vyhlášení prvního nouzového stavu a v obou těchto dnech byl prostor poskytnut částečně i k vyjádření opozice. Ve zbývajících 3 dnech, v nichž byl prostor opozici věnován, však k žádnému zásadnímu rozhodnutí či vývoji v krizi nedošlo.

Graf 9 - Vývoj vyváženosti zdrojů u pandemie Covid-19 v čase

Pro detailnější představu, komu byl věnován prostor z vládních představitelů, je možné vidět tabulku č.6. Tato tabulka zobrazuje procentuální zastoupení jednotlivých vládních aktérů jakožto zdrojů informací u jednotlivých krizových událostí, a to z celkového počtu těchto článků o dané krizi. V případě Bejrútu byl v obou člancích jako zdroj informací reprezentant vlády, který není ze strany ANO (v obou případech se jednalo o tehdejšího ministra vnitra Jana Hamáčka). V případě pandemie Covidu-19, prostor věnovaný reprezentantům vlády a strany ANO je stejný, tedy v člancích, ve kterých byli zahrnuti reprezentanti druhé vládní strany ČSSD byl vždy zastoupen také alespoň jeden

reprezentant ANO. Co se týče osoby tehdejšího premiéra vlády, tomu byl prostor věnován ve 36,1 % článků.

Tabulka 6 - Poskytnutý prostor vládním aktérům dle typu krize

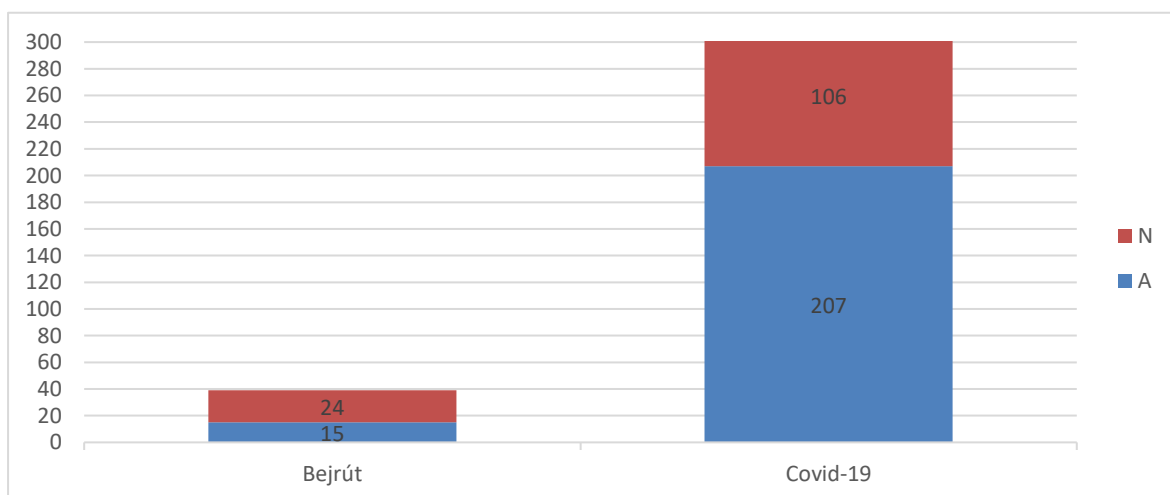
	Poskytnutý prostor A.Babišovi	Poskytnutý prostor někomu z ANO	Poskytnutý prostor někomu z vlády	Z celkového počtu článků využívajících politické zdroje
Bejrút	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	2 (100,0 %)	2 (100 %)
Covid-19	22 (36,1 %)	45 (73,8 %)	45 (73,8 %)	61 (100 %)
Celkový součet	22	45	47	63 (100 %)

Jelikož jen velmi malý poměr článků z celkového počtu článků ve skutečnosti poskytl prostor politickým subjektům, nabízí se otázka, komu byl prostor k vyjádření primárně věnován.

Graf č.10 ukazuje, že v případě krize v Bejrútu byli odborníci využiti jakožto zdroj informací ve 38,5 % analyzovaných článků. Oproti tomu v případě Covidu-19 se jednalo až o 66,1 % článků, kde byl expertům věnován prostor k vyjádření či vysvětlení situace.

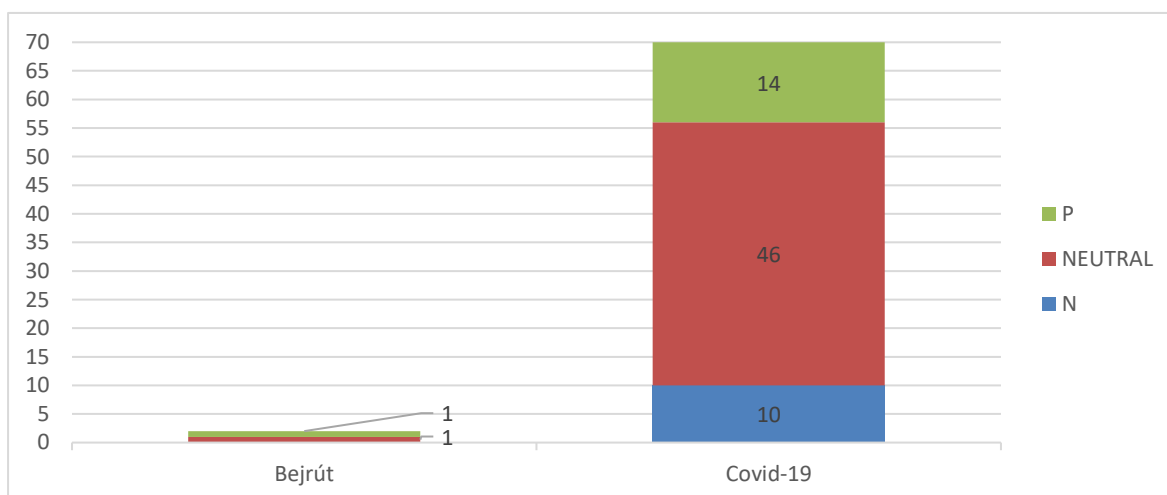
Nižší počet expertů jakožto zdrojů informací v krizové situaci v případě Bejrútu je možné vysvětlit jeho geografickou vzdáleností. Fakt, že se událost odehrála na jiném kontinentě, způsobila, že jako zdroje byly často uváděny zahraniční mediální agentury jako agentura AP či Reuters, případně libanonští a další zahraniční politici (např.: prezident Michel Aúon či guvernér města Marván Abbúd), reprezentanti mezinárodních neziskových organizací či například česká návrhářka Blanka Matragi, jakožto stálá obyvatelka města Libanon.

Graf 10 - Porovnání prostoru poskytnutého expertům u dvou bezprecedentních krizí

Poslední dimenzí je tón zprávy při zobrazování politických vůdců. Jak již bylo zmíněno, většina článků v sobě nezmiňovala politické vůdce a nebylo proto možné tón zprávy vůči vládě určit. Článků, u kterých bylo možné tón zprávy určit, bylo celkem 72 a jak ukazuje graf č.11, pouze 2 z nich se týkaly krize v Bejrútu a ani jeden z těchto dvou nebyl negativně laděný. V případě pandemie Covidu-19 se ukazuje, že přes 65 % článků bylo psáno v neutrálním tónu a 20 % v tónu pozitivním. Pouze přibližně 14 % článků mělo negativní zabarvení vůči vládě či jejím jednotlivým reprezentantům. Kritika vlády tak byla v člancích minimální, případně pokud se v člancích objevila, byla v tom samém článku doplněna vysvětlením ze strany vlády a poskytnutím obou stran pohledů a tím pádem hodnocena jako zpráva neutrální.

Graf 11 - Porovnání tónů zpráv u dvou bezprecedentních krizí

3.3. Rozdíl mezi dvěma českými deníky (BLESK a Mladá fronda DNES)

Začneme-li opět v obecné rovině, lze říci, že mezi oběma médii existuje rozdíl ve způsobu reportování o vybraných krizových událostech. Zaprvé, v deníku BLESK bylo oběma událostem dohromady věnováno 105 článků, což je méně než polovina u deníku MF DNES, kde se oběma krizím věnovalo 247 článků. Z toho v případě Blesku se 15,2 % z těchto článků týkalo krize v Bejrútu, kdežto v případě MF DNES se jednalo pouze o 9,3 % všech článků. BLESK tedy věnoval větší poměr článků krizi jednorázové

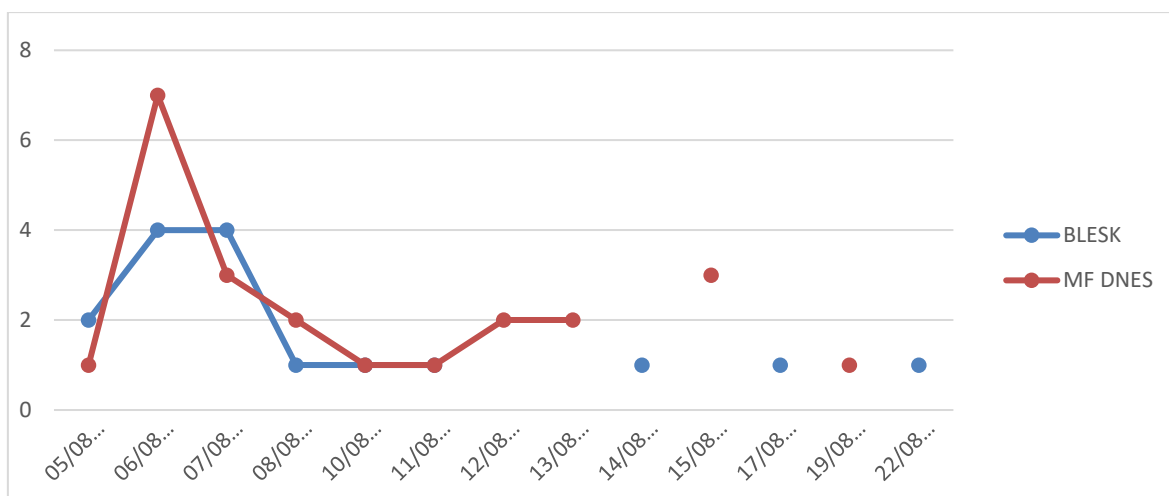
v Bejrútu oproti dlouhodobé v Čechách, což však může být způsobeno tím, jak senzacechtivostí bulvárního média, tak propojením krize se známou českou osobností, českou návrhářkou Blankou Matragi, pro kterou je Bejrút domovem. BLESK věnoval 5 článků právě jí a jejímu životu v době katastrofy. V případě pandemie Covid-19 věnovala MF DNES této události celkem 2,5x více článků než deník BLESK. Tento rozdíl může být částečně způsoben odlišnými délkami deníků, kdy počet stran u deníku BLESK se pohybuje mezi 16-24 stranami, kdežto u MF DNES dosahuje 32 stran, tedy místy až 2x delší, zároveň tento rozdíl může částečně reflektovat i jiné priority a primární zaměření obou médií.

Zadruhé, vývoj počtu článků o jednotlivých tragédiích se u obou médií lišil také v čase. Graf č.12 ukazuje, že největší intenzita reportování o výbuchu v Bejrútu byla v prvních 2 dnech po katastrofě, tedy bezprostředně po jejím vzniku, a následně klesla na počet 1-2 článků denně v prvním týdnu. V průběhu druhého týdne měla obě média tendenci reportovat o události ob den. Lze tedy konstatovat, že obě média o této události reportovala z časového hlediska obdobně, jen s drobnými nuancemi.

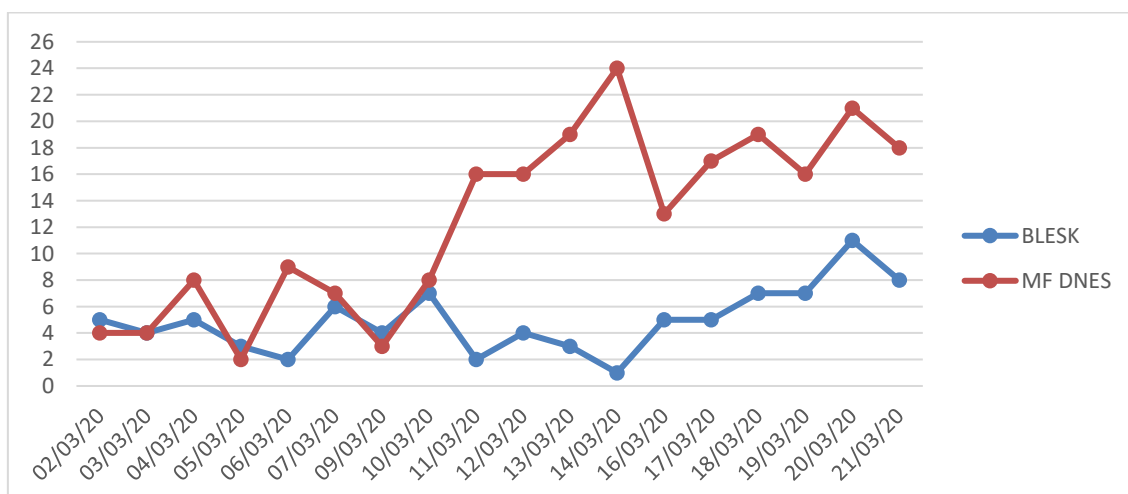
Oproti tomu v případě pandemie Covid-19, jak znázorňuje graf č.13, se reportování o události liší. Přestože obě média v prvním týdnu o události reportovala obdobně, s lehce vyšší intenzitou v případě MF DNES, v týdnu druhém se již tendence zcela rozešly. S blížící se nejistotou ohledně vyhlášení nouzového stavu v zemi a následného vyhlášení nouzového stavu dne 12.3.2023, se v deníku MF DNES zvyšovala i intenzita pokrytí dané krize.

BLESK na nouzový stav zvýšením počtu článků takto signifikantně nezareagoval, a naopak si zachoval pouze střídmy růst v následujících dnech po vyhlášení nouzového stavu. Prudký nárůst článků u deníku MF DNES lze přičítat jeho serióznější podobě, a tedy aktivní reakci na rychlý vývoj událostí a snaze poskytnout čtenářům co nejvíce informací v turbulentní době.

Graf 12 - Vývoj počtu článků o výbuchu v Bejrútu

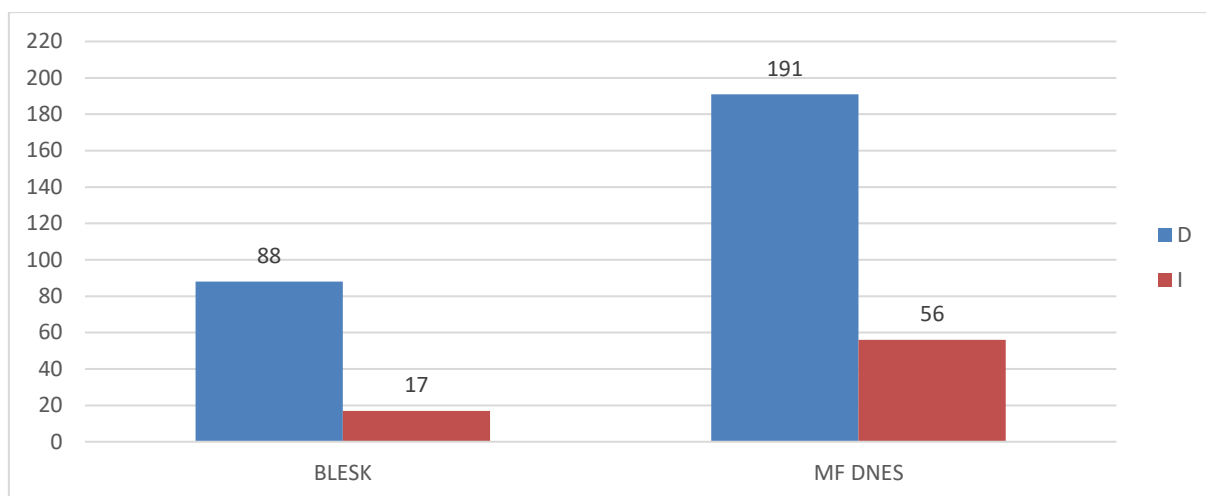
Graf 13 - Vývoj počtu článků o pandemii Covid-19

Podíváme-li se v grafu č.14 na to, který ze zpravodajských stylů ve vybraných médiích dominoval, jasně v obou denících převažuje využití deskriptivního zpravodajského stylu nad stylem interpretativním. V případě deníku BLESK se jedná o 83,8 % článků psaných v popisném stylu a pouze 16,2 % ve stylu interpretativním, v deníku MF DNES pak o 77,3 % článků v popisném stylu a 22,7 % článků psaných ve stylu interpretativním.

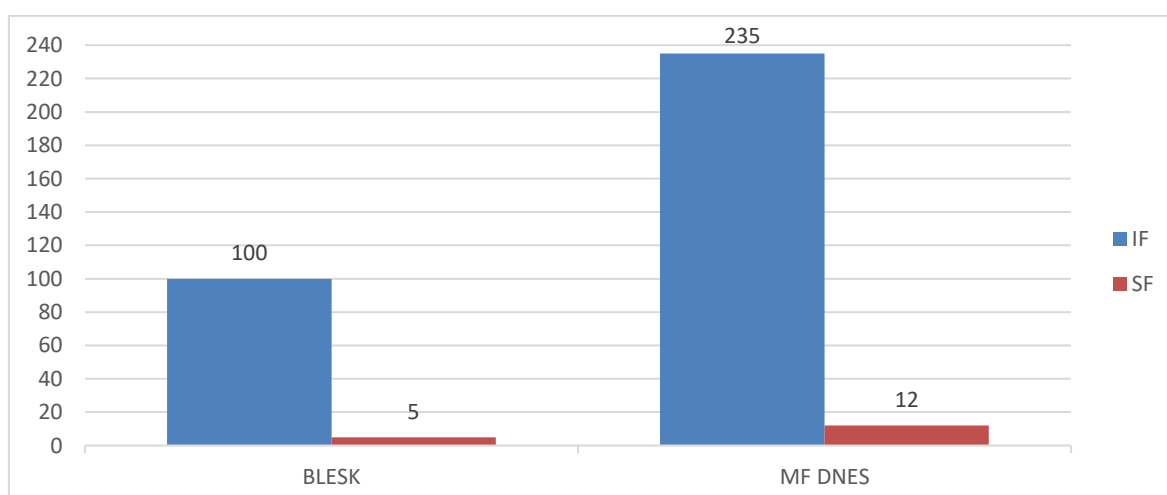
Nepřekvapí tak, že seriózně-populární deník poskytl více prostoru článkům, které nabízely čtenářům vysvětlení a zhodnocení situace, oproti deníku bulvárnímu. Rozdíl však není tak markantní a činí pouze 6,5procentních bodů. V případě zpravodajských stylů lze tedy potvrdit, že docházelo k značné preferenci popisného stylu, a to v obou médiích.

Graf 14 - Zpravodajské styly v deníku BLESK a MF DNES

Co se týče využívaných rámců v médiích, stejně jako v případě zpravodajského stylu, i u rámcování událostí docházelo k jasné preferenci jednoho rámce nad druhým. Z grafu č.15 je jasné, že rámcování události jako problému (issue-framing) dominovalo nad rámcováním událostí jako strategické hry mezi politickými subjekty v obou denících. Pouze 5 článků v deníku BLESK, tedy 4,8 %, ukazovalo krize ve světle politických mocenských bojů, taktik či se zaměřovalo na politiky jako jedince. Stejně tomu bylo i u deníku MF DNES, kde v pouhých 4,9 % článků byla krize rámcována jako strategická hra. I v tomto případě je proto možné říci, že u obou médií byla priorita jasně dána na rámcování krize jako problému, a tedy vyskytuje se u nich další základní charakteristika odklonu od vyváženého zpravodajství.

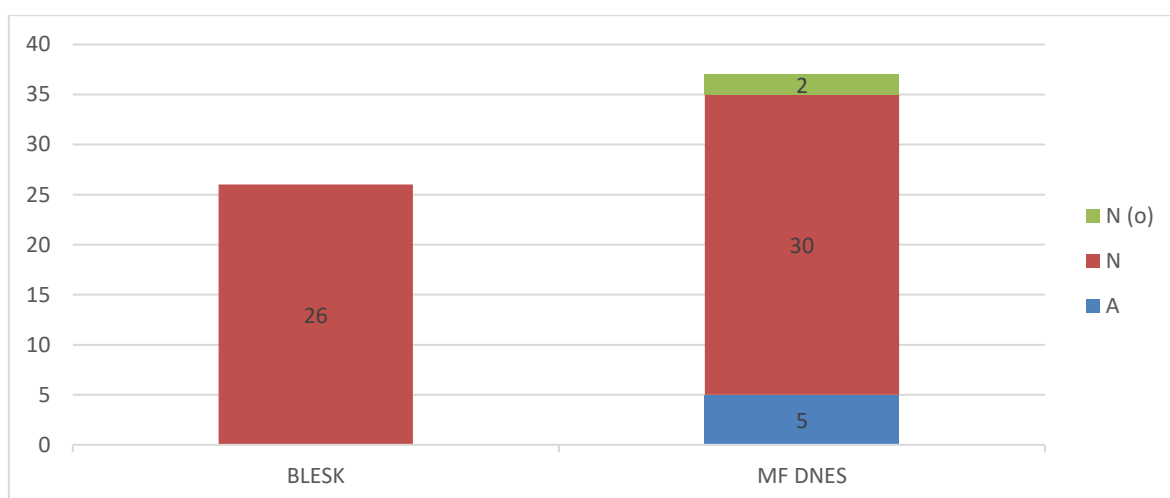
Graf 15 - Rámcování krizí v deníku BLESK a MF DNES

U třetí analyzované dimenze vyváženosti zdrojů docházelo v člancích, v nichž byl přímo poskytnut prostor vedoucím politickým subjektům, ve většině případů k nevyváženému zpravodajství. Graf č.16 jasně znázorňuje nevyváženost prostoru, jež byl věnován vládě a opozici, a tedy téměř absolutní odklon od tohoto žurnalistického standardu. V případě deníku BLESK nebyl ani v jednom z analyzovaných článků věnován prostor jedinému zastupiteli opozice. Deník BLESK tedy ze 100 % neposkytl vyvážené zpravodajství při reportování o vybraných krizových situacích.

Nutno dodat, že BLESK v jednom článku o pandemii Covid-19 věnoval značný prostor Vojtěchu Filipovi (KSČM), jak již však bylo řečeno v předchozí kapitole, kvůli smlouvě o toleranci vlády nebyla tato strana brána jako absolutní představitel opozice. V případě deníku MF DNES bylo vyvážené zpravodajství zaznamenáno v celkem 5 případech a ve 2 člancích bylo dokonce věnováno více prostoru opozičním stranám. I tak však 81 % článků poskytlo prostor pouze vládě či některé z vládních stran.

Graf 16 - Vyváženost zdrojů v deníku BLESK a MF DNES

Přiblížíme-li si poté komu byl tedy prostor konkrétně věnován (tabulka č.7), v případě deníku BLESK, 12 z 26 článků poskytlo prostor tehdejšímu premiérovi vlády Andreji Babišovi, tedy 46,2 % článků. V případě MF DNES se jednalo pouze o 10 článků, tedy 27 % ze všech článků, ve kterých dostat Andrej Babiš prostor. V případě celého hnutí ANO jsou čísla ještě vyšší, jelikož zahrnují jak Andreje Babiše, tak i další prominentní osoby, jako např.: tehdejšího ministra zdravotnictví Adama Vojtěcha, ministra školství Roberta Plagu, ministryni financí Alenu Schillerovou či ministra průmyslu a obchodu

Karla Havlíčka. BLESK tak věnoval prostor v celých 80,8 % článků pouze a jen straně ANO, v případě MF DNES tomu bylo 64,9 %.

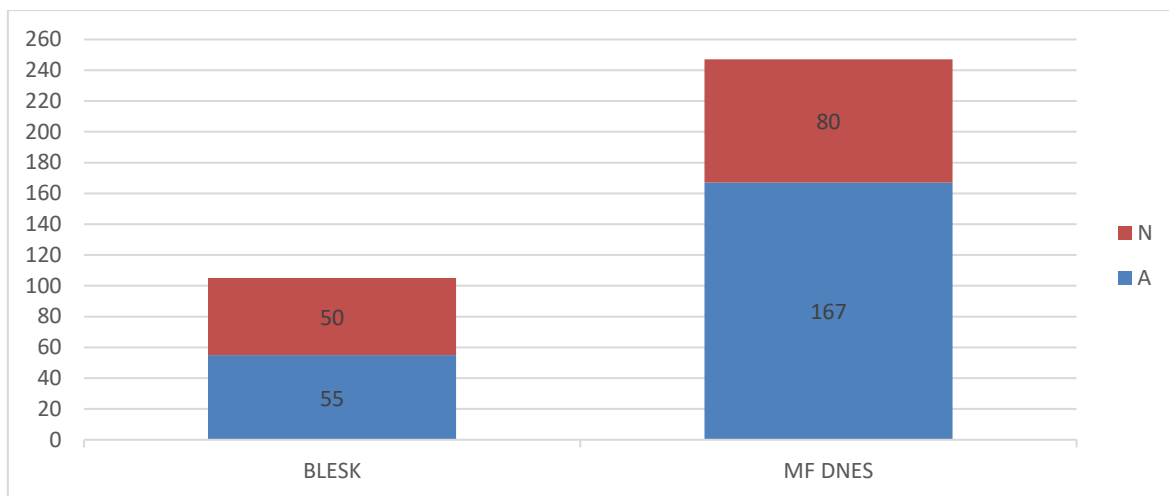
Nakonec vezmeme-li v úvahu vládu jako takovou, tedy včetně představitelů koaliční strany ČSSD jako např.: tehdejšího ministra vnitra Jana Hamáčka, ministryni práce a sociálních věcí Janu Maláčovou či ministra zahraničí Tomáše Petříčka, u deníku BLESK je situace neměnná a celkem je někomu z vládních stran věnováno také 80,8 %. Stejně číslo jako v případě prostoru věnovanému ANO poukazuje na fakt, že byl-li prostor věnován někomu z ministrů za ČSSD, bylo tomu tak ve spojení s jinou osobou za ANO, tedy v článku byl prostor věnován někomu ze zástupců obou vládních stran. V případě deníku MF DNES byl zaznamenán nárůst, a to na 70,3 % článků, v tomto médiu se tak vyskytovaly i takové články, ve kterých byl poskytnut prostor pouze zástupcům ČSSD.

Tabulka 7 - Poskytnutý prostor vládním aktérům dle médií

	Poskytnutý prostor A.Babišovi	Poskytnutý prostor někomu z ANO	Poskytnutý prostor někomu z vlády	Z celkového počtu článků využívajících politické zdroje
BLESK	12 (46,2 %)	21 (80,0 %)	21 (80,0 %)	26 (100 %)
MF DNES	10 (27,0 %)	24 (64,9 %)	26 (70,3 %)	37 (100 %)
Celkový součet	22	45	47	63 (100 %)

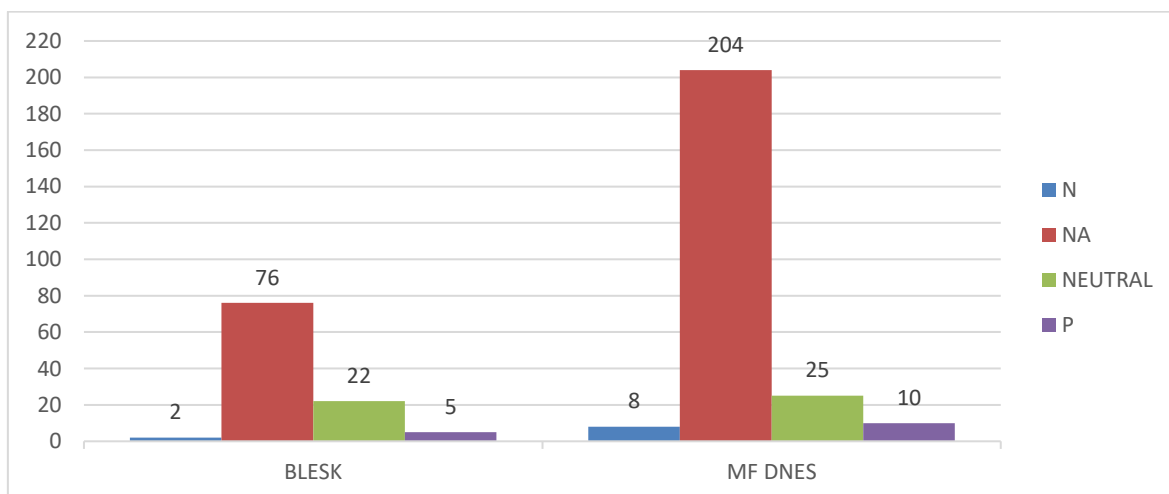
Značně odlišné výsledky lze vidět, podíváme-li se na to, kolik prostoru bylo věnováno expertům, specialistům a odborníkům v relevantních oborech, jako např.: hygienici, lékaři a primáři, epidemiologové a virologové, rektori univerzit a akademici, ředitelé výzkumných ústavů, bezpečnostní odborníci, policisté, hasiči, ekonomové apod. V obou denících, jak ukazuje graf č.17, se jednalo o více než polovinu článků, ve kterých byl prostor věnován vyjádřením, komentářům či rozhovorům s experty. V deníku BLESK se jednalo o 52,4 % a v MF DNES o 67,6 % všech analyzovaných článků. Vysoké zastoupení expertů poukazuje na jejich důležitost v období krize, kdy média mají tendenci obracet se na ně a využívat je jako zdroje informací v turbulentní době.

Graf 17 - Prostor věnovaný expertům v deníku BLESK a MF DNES

Tón zpráv, které se věnovaly politickým aktérům, je u obou deníků převážně neutrální. Jak ukazuje graf č.18, ve většině případů nebylo využíváno žádného citového zabarvení. Na pomyslném druhém místě je vyobrazování vládních stran a jejich představitelů v pozitivním tónu. V obou denících byli vládní představitelé zobrazováni v pozitivním světle více než v negativním, a to v BLESKU 2.5x více a v MF DNES 1.25x více. Absence kritiky vlády – silněji viditelná v případě bulvárního tisku – tedy při zobrazování dvou vybraných krizí existuje, nicméně tendence obou médií byla především opomíjet jakékoliv hodnocení o politických lídrech a psát o nich v tónu neutrálním.

Graf 18 - Tón zpráv v deníku BLESK a MF DNES

3.4. Výsledná zjištění a diskuze

Cílem této studie bylo zodpovědět základní výzkumné otázky, do jaké míry se při krizovém zpravodajství ve vybraných českých médiích vyskytují 4 základní charakteristiky mediálního vykořisťování krizových událostí, tedy dominance deskriptivního způsobu zpravodajství, rámcování krize jako problému, nevyvážené politické zdroje a pozitivita zpráv vůči politickým lídrům, a jak se tyto charakteristiky liší mezi dvěma různými krizemi a dvěma různými médii.

Výsledky analýzy ukazují, že v případě obou bezprecedentních, nečekaných a neplánovaných krizových situací, pandemii Covidu-19 a výbuchu v Bejrútu, bylo upuštěno od všech 4 klasických zpravodajských norem, které jsou jinak při reportování o událostech rutinní a očekávané (H_1). V případě zpravodajského stylu (H_{1A}), výsledky potvrzují téměř 80 % převahu využití deskriptivního stylu nad interpretativním. Jinými slovy, zprávy, které byly o krizích publiku předkládány, se primárně věnovaly popisu události, co se stalo, kde se to stalo, kdy se to stalo a kdo se toho účastnil bez vlastního hodnocení či interpretace.

V případě rámcování krize (H_{1B}) je situace obdobná. Zcela dominujícím rámcem, kterého média vyžívala k pokrytí obou krizí, byl rámec „issue-framing“, tedy rámcování dané krize jako problému. Celých 95,2 % všech článků rámcovalo krize jako problémy. Data zároveň ukázala silnou spojitost mezi zpravodajským stylem a rámcem události. V článcích, které byly psané v popisném stylu, byly krize rámcovány z 97,1 % jako problém.

V případě rámcování události se navíc prokázala silná korelace s využitým žurnalistickým stylem. Díky této silné kombinaci jsou političtí aktéři podle Olsson a Nord prezentováni spíše jako důvěryhodní krizoví manažeři než jako taktičtí politici a mají tak větší příležitost k budování vlastního obrazu a posilování pozice (Olsson, Nord, 2015: 353).

Rovnováha ve využívání politických aktérů jako zdrojů informací je v žurnalistice jednou ze zásad pro poskytování spravedlivých a nestranných informací. V případě analyzovaných krizových událostí však rovnoměrné zastoupení politických stran (H_{1C}) nebylo dodrženo a potvrdil se tak stanovený předpoklad. Pouze 7,9 % článků, které poskytly prostor někomu z reprezentantů politických stran, byly vyvážené a nabídly prostor vládě i opozici. Zbývající 92,1 % článků neposkytovalo rovnováhu politických zdrojů a z těchto pak pouze 2 články byly nevyvážené ve prospěch opozičních stran.

Přestože zásada dodržování vyváženosti zdrojů může být v praxi nečekané krize náročná, média se v tomto případě projevila jako zcela jasně upřednostňující dvě vládní strany a téměř kompletně upozadující opozici. Silná nerovnováha zdrojů opět napomáhá vykreslovat politické lídry jako schopné krizové manažery (Olsson, Nord, 2015: 354).

Právě ve více než 1/3 případů byl prostor věnován tehdejšímu premiérovi Andreji Babišovi, jakožto vedoucí osoby zodpovědné za řízení vlády v době krize a zvládání krize samotné. Babišovi se dostávalo prostoru k oznámení vývoje situace a jeho komentování, seznamování národa s novými restrikcemi a jejich vysvětlováním apod. Obdobný prostor pak byl věnován i tehdejšímu ministrovi zdravotnictví Adamu Vojtěchovi, který velmi často komentoval situace nemocných pacientů, stav v nemocnicích a plány na řešení nedostatku zdrojů. Na pomyslném třetím místě se pak umístil tehdejší ministr vnitra Jan Hamáček. Těmto třem vládním reprezentantům tak byl věnován značný prostor, oproti téměř žádné osobě ze strany opozice.

Z dat vyvstává otázka, zda poskytování prostoru opozici v době krize je do jisté míry spjato s jejím časovým vývojem, tedy zda v případě nějakého zásadního rozhodnutí, činu či řešení, které vláda uskuteční, je opozici poskytnut prostor na proti-názor. Přestože takovýto vývoj je možný a dva příklady jej indikují, v rámci této studie nelze tento předpoklad jednoznačně potvrdit a bylo by nutné zkoumat delší časový úsek.

Nutno však podotknout, že v majoritě článků nebyl poskytnut prostor žádnému z politických lídrů a že obecně největší prostor byl v člancích věnován zástupcům odborné veřejnosti, což indikuje, že odborníci jsou považováni za zásadní zdroj přesných informací během krize, protože poskytují nezbytné odborné znalosti a mají větší zkušenosti v dané oblasti, které veřejnost potřebuje k tomu, aby krizi pochopila a účinně na ni reagovala. Jak řekl Körösényi, političtí lídři v čele vlády nejsou krizovými manažery v pravém slova smyslu, tedy nezastupují integrovaný záchranný systém řešící krizi na místě, ale jejich role je spíše symbolická a rétorická (Körösényi 2013: 10). Je proto možné, že média se v prvních fázích krize obracela s větší frekvencí přímo na specialisty z oboru a poskytovala jim větší prostor k vyjádření.

Příkladem může být epidemiolog Roman Prymula, který v době začátku krize zastával funkci odborníka, na nějž se média často obracela, a s postupem času (v období, které již nebylo součástí této studie) se stal ministrem zdravotnictví. Do určité míry mu tak média umožnila budovat svůj pozitivní obraz jakožto experta v dané krizi, které následně

proměnil v povýšení své pozice na vedoucího jednoho z klíčových ministerstvech. Právě Prymulův případ je možné považovat za úspěšné proměnění krizové situace v budování kredibility, prokázání svých vůdčích dovedností a navýšení moci, a to i přes to, že nebyl přímým představitelem žádné vládní strany.

Nakonec převládajícím tónem, v jehož světle byly vyobrazováni reprezentanti vládních stran, byl tón neutrální. Přes 65 % článků, které zmiňovaly vládu a její aktéry, absentovalo jakékoliv emoční zabarvení a bylo o nich tedy psáno v neutrálním tónu. V téměř 21 % byli vládní aktéři prezentováni v pozitivním duchu. A kritický pohled na politické lídry z vládních stran poskytl pouze necelých 14 % článků. Média tedy prokázala také odklon od kritického pohledu na politické aktéry. Je však potřeba dodat, že přestože se v některých článcích objevila kritika vládních aktérů a jejich činností, vzápětí byl v článku věnován prostor na vysvětlení těchto činů, často v kombinaci s citací ze strany ministrů či odborníkům potvrzujících jejich správnost či logiku, a byly proto v rámci analýzy vnímány jako neutrální.

Větší rozdíl v odklonu od žurnalistických norem u dlouhodobé krize, jež se přímo dotýká české společnosti, oproti jednorázové vzdálenější krizi, byl druhým předpokladem výzkumu (H₂). Rozdíl u využívání deskriptivního zpravodajského stylu mezi vybranými událostmi se téměř neprojevil, v obou případech zásadně převažoval styl popisný, což ukazuje, že geografická vzdálenost či jednorázový charakter krize nemají vliv na styl, který byl v médiích použit k jejímu pokrytí.

Zajímavostí, kterou ukázala data, je vývoj zpravodajského stylu v čase na příkladu pandemie Covid-19. S postupem času je vidět přibývající tendenci nárůstu článků psaných v interpretativním stylu, kdy média poskytovala více prostoru pro názory, vysvětlení a zapasování události do kontextu. Tento jev potvrzuje různé funkce, jež média hrají v různých fázích krize. Podle Graberova dělení role médií ve 3 fázích krize (Graber in Li, 2007: 671) lze předpokládat, že tento trend bude s postupem času dále narůstat, neboť pandemie se stávala „běžnější“, překlenula se z prvotní „akutní“ fáze do fáze druhé (s potenciálním překryvem třetí fáze), kdy hlavní funkcí médií již nebylo primárně rychle informovat, ale napomáhat smysluplnému pochopení, proč ke krizi došlo a jak ji odstranit a zasazovat ji do širšího světového kontextu.

I v případě rámcování se neprojevil téměř žádný rozdíl mezi vybranými krizemi. Lze tedy usuzovat, že ani v tomto případě geografická vzdálenost a délka krize nijak neovlivnila

v jakém světle byla krize chápána a předkládána čtenářům. Z pohledu vývoje rámce v čase, dynamičnost změny rámcování krize podle Li nebylo možné zcela jednoznačně stanovit. Li poukazuje na tendenci změny rámce dle fáze, ve které se krize nachází (Li, 2007: 673). V případě krize v Bejrútu, která byla jednorázová a akutní fáze krize tak trvala maximálně pár dní, se proměna rámce krize v čase nepotvrdila. V případě pandemie Covidu-19 je možné sledovat lehké tendence a potenciál nárůstu jiného druhu rámce, nicméně pro takové závěry by bylo potřebné analyzovat články v delším časovém rozmezí.

Oproti tomu rovnováha politických zdrojů a tón zpráv nebylo mezi vybranými krizemi možné zcela jednoznačně porovnat, jelikož v případě výbuchu v Bejrútu pouze 2 články věnovaly prostor někomu z českých politiků. Geografická vzdálenost krize, jak představila Shoemaker, a její nepřímé dopady na českou společnost, tak mohly být hlavními důvody proč českým politikům nebyl věnován dostatečný prostor k řešení této krize.

Z pohledu gatekeepingu byla událost výbuchu dostatečně důležitá a jedinečná, přestože se odehrála jinde než v západním světě, a stala se zprávou, nicméně nevyžadovala krizový management ze strany českých politiků a média se na ně proto neobracela jako na povolané lídry. Krize byla zároveň jednorázová, tedy potřeba jejího řešení se v průběhu času snižovala a vytrácela, kdežto pandemie s každým dnem nabírala na intenzitě a vytvářela akutní potřebu řešení v průběhu času.

Stejně jako v předchozím případě, i u tónu zpráv nebylo dostatečně možné zhodnotit rozdíl mezi oběma událostmi a analýza tónu tak byla založená téměř výhradě na případu pandemie Covidu-19. Druhá hypotéza byla tedy také potvrzena, nicméně odklon od žurnalistických standardů mezi událostmi bylo možné porovnávat pouze u dvou ze čtyř aspektů.

Poslední hypotéza předpokládala větší odklon od žurnalistických norem u bulvárního tisku oproti seriózně-populárnímu (H₃) a i v tomto případě byla hypotéza potvrzena. U zpravodajského stylu se neprojevil znatelný rozdíl mezi analyzovanými médii, v obou případech zcela jasně dominoval styl popisný, nicméně u deníku MF DNES bylo o 6,5 % článků více psáno ve stylu interpretativním a odklon od žurnalistického standardu tak byl o něco větší u bulvárního deníku. To může být způsobeno jak typem média, kdy seriózní médium mělo tendenci předkládat čtenářům hlubší analýzy a vysvětlení problémů (Jirák, Köpplová 2011:111-115), ale třeba také délkou vybraných médií a prostorem, které médium obecně věnovalo pokrytí dané krize.

Rozdíl mezi oběma deníky ve způsobu rámcování se ukázal jako téměř neexistující, v obou případech dominoval rámeček issue-framing s rozdílem pouze 0,1 %, kdy deník MF DNES zobrazoval krizi více jako strategickou hru.

Z pohledu rozdílu využití zdrojů mezi vybranými médii, v obou případech opět dominuje nevyváženost zdrojů, nicméně v případě deníku BLESK je tato nerovnováha 100 %, kdežto v MF DNES došlo alespoň k nějaké, byť zcela minoritní, snaze o poskytnutí prostoru i opozičním stranám. Rozdíl mezi rovnovahou politických zdrojů u bulvárního a seriózně-populárního tisku se tedy projevil, nicméně o pouhých 9 %, což může indikovat silný vliv krizových událostí na ne-dodržování rovnováhy zdrojů i u seriózně-populárního deníku.

Rozdíl mezi tónem zpráv dle médií není markantní, v obou případech zcela převáželo jejich zobrazování v neutrálním tónu. Deník BLESK nicméně téměř naprosto absentoval kritiku vládních aktérů a měl tendenci zobrazovat vládní lídry 2,5x více ve pozitivním světle než v negativním. Oproti tomu deník MF DNES takto zobrazoval vládní aktéry „pouze“ 1,5x více. Je zde tedy vidět tendence bulvárního média odklánět se od kritického pohledu na politické lídry v době krize více než u seriózně-populárního deníku.

V případě bulvárního tisku se dále ukázalo větší procentuální pokrytí výbuchu Bejrútu než u deníku MF DNES, což poukazuje na senzacechtivost média a využití dramatické události a jejím propojením s osobním příběhem známé české osobnosti k větší čtivosti, jak vysvětluje Jiráček a Köpplová (Jiráček, Köpplová 2011: 111).

Výsledná zjištění tak dohromady potvrzují výskyt významného odklonu od vybraných základních žurnalistických standardů, a to ve všech 4 dimenzích. Zjištění dále potvrzují také větší odklon od žurnalistického standardu v případě krize pandemie Covidu-19, neboť dimenze vyváženosti zdrojů a tónu zpráv nebyly pro výbuch v Bejrútu zcela relevantní a média se jimi téměř nezabývala. Na žurnalistický styl a rámcování krize však rozdíl v charakteristikách vybraných krizí neměl žádný dopad. Nakonec byla potvrzena i poslední hypotéza, tedy že bulvární deník BLESK vykazoval větší míru odklonu od žurnalistických standardů, přestože tento rozdíl byl malý a v případě rámcování dokonce téměř neexistující.

Silná absence žurnalistických standardů indikuje, že vybrané deníky aktivně vytvářely a poskytovaly prostor umožňující vykořisťování vybraných bezprecedentních krizových událostí politickými lídry ve svůj prospěch, k prokázání svých dovedností jako schopných

vůdců, utvrzení pozice či jen vylepšení svého obrazu. Tato zjištění jsou o to více platná v případě pandemie Covidu-19, neboť u této krize byl českým politickým lídrům reálně poskytován prostor k vyjádření a řešení situace. V případě geograficky vzdálené a jednorázové krize média neposkytovala v dostatečné míře prostor českým politickým aktérům a nezobrazovala je tak jako adekvátní krizové manažery pro tuto krizi. Výsledky dále ukázaly, že odklon od žurnalistických standardů může být benefitem i pro další eminentní osoby jako zástupce odborné veřejnosti, nejen přímé reprezentanty vlády.

Tato diplomová práce může být považována za jakousi sondu do relativně nové problematiky na české mediální scéně a otevírá dveře systematictějšími studiím dalších typů globálních krizí, případně studiím dopadů takovéto exploatace na kredibilitu politiků/volební preference atp.

3.5. Limity práce

Ačkoliv tato studie zahrnuje vyčerpávající obsahovou analýzu mediálního pokrytí vybraných krizí, její výsledky lze vztáhnout pouze na tyto dvě vybrané události na příkladu dvou konkrétních deníků z české mediální scény. Právě úzký výběr přináší pro výsledky tohoto výzkumu své limity. Přestože autorka této práce vynaložila veškeré úsilí, aby byla zajištěna srozumitelnost analyzovaných proměnných a pečlivé kódování obsahu vybraných článků dle jasných identifikátorů, nebylo možné v rámci diplomové práce zajistit tzv. cross-checking osobou druhého kontrolního kodéra k zajištění případného snížení zkreslení.

Výhodou studie je naopak zaměření se na relativně nový koncept v českém mediálním prostředí krizové komunikace a také její replikovatelnost. Jelikož tato studie využívá zcela vyčerpávajícího vzorku článků v konkrétním časovém období, lze díky ní vyvodit platné závěry pro tyto konkrétní události a vybraná média. Analýzu stejného charakteru je možné aplikovat i pro jiné typy krizí, ať už bezprecedentních či krizí jiného charakteru, pro jiná média či jinou délku průběhu krizové události.

V první řadě by se budoucí studie v této oblasti mohli věnovat porovnání situací v době krize s obdobím, ve kterém k žádné krizi nedochází, a zaměřit se tak na otázku, do jaké míry dochází v těchto odlišných kontextech ke snižování mediálních standardů. Dále

je možné věnovat se například dalším typům krizí, delší periodě pokrytí průběhu daných událostí a zaměřit se tak konkrétně na vývoj mediální exploatace krizí v čase, případně propojit výsledky s průzkumy veřejného mínění o popularitě jednotlivých politických lídrů v čase a sledovat jejich případné korelace. V neposlední řadě by bylo hodnotné analýzu prohloubit zaměřením se na další druhy médií jako například nová média a zapojit do výzkumu také obrazové materiály (fotografie, barevné nadpisy, infoboxy apod.), což může přinést řadu významných zjištění například ve spojitosti zobrazování politických lídrů jako schopných krizových manažerů.

4. Závěr

Tato diplomová práce ukazuje na příkladech dvou bezprecedentních krizových událostí globálního charakteru, jakým způsobem může docházet ve vybraných českých médiích k mediálnímu vykořisťování krizových událostí. Práce vychází z teorie mediální exploatace krizí jakožto konceptu umožňování zneužití krizových událostí politickými lídry ke svému prospěchu.

Pro analýzu bylo využito dvou krizových událostí z roku 2020, pandemie Covidu-19 v České republice a výbuchu dusičnanu amonného v Libanonu, které byly svým charakterem nové, nečekané a překvapivé, a to jak pro publikum, tak i pro samotná média. Takovéto situace vytvářejí obtížné podmínky pro práci reportérů, jelikož vyžadují velkou míru pružného reagování na vývoj krize a přizpůsobení zaběhlých norem. Tato práce využívá vyčerpávajícího vzorku článků v období 3 konsektivních týdnů od zahájení obou krizí.

Z analýzy vyplývá, že vybraná česká média, deník BLESK a deník Mladá fronta DNES, aktivně vytvářejí prostor pro vykořisťování krize politickými lídry a dalšími vedoucími osobami, a to skrze zásadní odklon od tradičních a předpokládaných žurnalistických norem a standardů. Odklon od těchto standardů je zkoumán na základě čtyř dimenzí, a to žurnalistického stylu, rámcování krize, vyváženosti politických zdrojů a tónu zpráv.

Ve všech čtyřech dimenzích výsledky výzkumu potvrdily zásadní odklon od těchto žurnalistických standardů, v mnoha případech až do míry okolo 90 %. Při mediálním pokrytí vybraných krizí bylo využíváno predominantně popisného žurnalistického stylu bez hlubšího vysvětlování situací či názorů na věc, a to v kombinaci s rámcováním události jakožto problému, který je nutno vyřešit. Dále média zásadním způsobem nedodržovala rovnováhu využívání politických aktérů jakožto zdrojů informací a zcela jasně upřednostňovala vládní strany ANO a ČSSD. Nakonec média zobrazovala politické lídry především v neutrálním či pozitivním světle s pouze minimálním kritickým pohledem.

S přihlédnutím na rozdíly mezi vybranými událostmi a médii analýza ukázala, že dochází k většímu odklonu od žurnalistických standardů v případě pandemie Covid-19 a v případě pokrytí krizí bulvárním deníkem BLESK.

Budoucí výzkum v této oblasti by se mohl zaměřit na porovnání odklonu od žurnalistických norem v krizové a ne-krizové době, k porovnání různých typů

krizových událostí či na sledování vývoje odklonu od žurnalistických standardů v různých fázích krize. Zajímavým doplněním stávajícího výzkumu v této oblasti by mohlo být také zaměření se na nová média.

Celkově tato práce zdůrazňuje aktivní roli, kterou mediální organizace a političtí aktéři hrají při utváření veřejného diskurzu kolem krize nebo významné události. Naznačuje, že mediální zpravodajství není pouhým odrazem reality, ale je spíše důležitou součástí konstrukce a utváření této reality.

5. Summary

This thesis shows, through the examples of two global unprecedented crisis situations, how media exploitation of crisis events occurs in selected Czech media. The thesis is based on the media crises exploitation theory as a concept of enabling using crisis events by political leaders for their own benefit.

Two crisis events from 2020 were used for the analysis, the Covid-19 pandemic in the Czech Republic and the ammonium nitrate explosion in Lebanon, which were at the time new, unexpected and surprising in nature, both to the audience as well as to the media itself. Such situations create difficult conditions for the work of reporters, as they require a high degree of flexibility in responding to crisis developments and adapting established norms. This paper uses an exhaustive sample of articles over a period of 3 consecutive weeks from the start of both crises.

The analysis reveals that the selected Czech media, the daily BLESK and the daily Mladá fronta DNES, actively create space for the media exploitation by political leaders and other leading figures of crisis through a fundamental diversion from traditional and supposed journalistic norms and standards. The departure from these standards is examined on the basis of four dimensions, namely journalistic style, framing of the crisis, balance of political sources and tone of reporting.

Across all four dimensions, the research results confirm a substantial drift from these journalistic standards, in many cases to the extent of around 90%. The media coverage of the selected crises was dominated by the use of a predominantly descriptive journalistic

style without in-depth explanations of situations or points of view, combined with framing the event as a problem that needed to be solved. Furthermore, the media fundamentally failed to balance the use of political actors as sources of information and clearly favored the ruling parties ANO and ČSSD. Finally, media reports portrayed political leaders in a primarily neutral or positive light with only minimal critical perspectives.

Taking into account the differences between the selected events and media, the analysis showed that there was a greater derivation from journalistic standards in the case of the Covid-19 pandemic and in the case of the tabloid BLESK.

Future research in this area could focus on comparing the deviation from journalistic standards in times of crisis and non-crisis periods, to compare different types of crisis events, or to track the evolution of the deviation from journalistic standards in different phases of a crisis. A focus on new media could also be an interesting addition to existing research in this area.

Overall, the media crises exploitation theory emphasizes the active role that media organizations and actors play in shaping the public discourse around a crisis. It suggests that media coverage is not merely a reflection of reality, but rather an important part of the construction and shaping of that reality.

6. Použitá literatura

- Al Jazeera. (2020, August 6). *Beirut blast: The inferno that destroyed a city*. [online] [cit. 22.03.2023] Převzato z: <https://www.aljazeera.com/news/2020/8/6/beirut-blast-the-inferno-that-destroyed-a-city>
- An, S-K., Gower, K.K. (2009). How do the news media frame crisis? A content analysis of crisis news coverage. *Public Relations Review*, Vol. 35: 107-112.
- Bauman, Z. (2007). *Liquid times*. Cambridge: Polity Press.
- BBC News (2020, August 5). *Beirut explosion: What we know so far*. [online 22.03.2023] Převzato z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-53668493>
- Beck, U. (1992). *Risk society: Towards a new modernity*. Sage.
- Beck, U. (2009). *World at risk*. John Wiley & Sons.
- Beck, U., & Levy, D. (2013). Cosmopolitanized nations: re-imagining collectivity in world risk society. *Theory, Culture & Society*, Vol. 30(2): 3-31.
- Berger, P., & Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Anchor Books.
- Boin, A., McConnell, A., 't Hart, P. (2009). Crisis exploitation: Political and policy impact of framing contests. *Journal of European Public Policy*, Vol. 16(1): 81-106.
- Bolinger, D. (2008). *Jazyk jako nabitá zbraň: Užívání a zneužívání jazyka v naší době*. Praha: Petr Zima 2008.
- Coombs, W.T. (2004). Impact of Past Crises on Current Crisis Communication. Insights From Situational Crisis Communication Theory. *Journal of Business Communication*, Vol. 41(3): 265–289.
- Coombs, W.T., Holladay, S.J. (2004). Reasoned action in crisis communication: An attribution theory-based approach to crisis management. In D.P. Millar & R.L.Heath (Eds.), *Responding to crisis communication approach crisis communication* (p. 95-115). Hillside, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Coombs, W. T. (2007). Protecting organization reputations during a crisis: The development and application of situational crisis communication theory. *Corporate Reputation Review*, 10(3): 163-176.
- Coombs, W.T., Holladay, S.J. (2010). *The Handbook of Crisis Communication*.

Wiley-Blackwel.

- Cottle, S. (2008). *Global crisis reporting: journalism in the global age*. Berkshire, UK: Open Uninvestiry Press.
- Cottle, S. (2009). Global Crises in the News: Staging New Wars, Disasters, and Climate Change. *International Journal of Communication*, Vol. 3: 494-516.
- Creswell, J.W. (2017). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. Third Edition*. Sage South Asia Edition.
- Curran, J. (2002). *Media and Power*. Routledge: London.
- Graber, D. A. in Li, X. (2007). Stages of a Crisis and Media Frames and Functions: U.S. Television Coverage of the 9/11 Incident During the First 24 Hours. *Journal of Broadcasting @ Electronic Media*, Vol. 51(4): 670-687.
- Heath, R. L., Palenchar, M. J. (2009). *Strategic issues management: Organizations and public policy challenges*. SAGE Publications.
- Jiráček, J. Köpplová, B. (2011). *Masová média. 2. vydání*. Praha: Portál.
- Jørndrup, H. (2016). News Framing in a Time of Terror. A Study of the Media Coverage of Copenhagen Shootings. *Nordicom Review*, Vol. 37: 85-99.
- Körösi, A. (2013). The Impact of Crisis and States of Emergency on Political Leadership. *Paper prepared for the 7th ECPR General Conference, Section on Elites and Transatlantic Crisis*. Bordeaux.
- Lavrakas, P. J. (2008). *Encyclopedia of Survey Research Methods. Vol 2*. SAGE.
- Li, X. (2007). Stages of a Crisis and Media Frames and Functions: U.S. Television Coverage of the 9/11 Incident During the First 24 Hours. *Journal of Broadcasting @ Electronic Media*, Vol. 51(4): 670-687.
- McCombs, M. E. (2009). *Agenda setting: nastolování agendy – masová média a veřejné mínění*. Praha: Portál.
- McQuail, D. (2009) *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál.
- Ministry of Health of the Czech Republic (2022). *Coronavirus COVID-19*. [online 22.03.2023] Převzato z: <https://koronavirus.mzcr.cz/en/>
- Nelson, T.E., Oxley, Z.M. (1999). Issue Framing Effects on Belief Importance and Opinion. *The Journal of Politics*, Vol 61(4): 1040-1067.
- Olsson, E-K. (2010). Defining crisis news events – How news organization managers drew upon history when handling the terror attacks September 11.

Nordicom Review, Vol. 31(1): 87-102.

- Olsson, E-K., Nord Lars, W. (2015). Paving the way for crisis exploitation: The role of journalistic styles and standards. *Journalism*, Vol. 16(3): 341-358.
- Olsson, E-K., Nord Lars, W., Falkheimer, J. (2015). Media Coverage Crisis Exploitation Characteristics: A Case Comparison Study. *Journal of Public Relations Research*. Vol. 27(2): 158-174.
- Pierskalla, J. H., Hollenbach, F. M. (2013). Technology and collective action: The effect of cell phone coverage on political violence in Africa. *American Political Science Review*, 107(2): 207-224.
- Reifová, I. (2004). *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál.
- Sanjeev, M.A., Neerja, P., Santosh Kumar P.K. (2021) Role of effective crisis communication by the government in managing the first wave Covid-19 pandemic -A study of Kerala government's success. *Journal Of Public Affairs*, Vol. 21(4): 1-14.
- Seeger, M. W., Ulmer, R. R. (2003). Communication during organizational crises: A summary of the literature. In K. A. Fearn-Banks (Ed.), *Crisis communications: A casebook approach* (2nd ed., pp. 117-140). Routledge.
- Schoemaker, P. J. Reese, S. D. (1996). *Mediating the Message: Theories of Influence on Mass Media Content*. New York: Longman Publishers.
- Schoemaker, P. J. Vos, T. P. (2009). *Gatekeeping Theory*. New York: Routledge.
- Tierney, K. J., Lindell, M. K., & Perry, R. W. (2001). *Facing the unexpected: Disaster preparedness and response in the United States*. Joseph Henry Press.
- Unie vydavatelů (2022). *Media projekt*. Unie vydavatelů, ASMEA, Median, Stem/Mark [online] [cit. 22.03.2023] Převzato z:
http://www.unievydavatelu.cz/gallery/files/2023_02_09%20-%20MEDIA%20PROJEKT%20-%20Z%20A1kladn%20AD%20v%20BDsledky%20za%201%20a%20B%20E%20%20kvart%20A11%202022.pdf
- Vliegenthart, R., Van Zoonen, L. (2011). Power to the Frame: Bringing Sociology Back to Frame Analysis. *European Journal of Communication*. Vol. 26(2): 101-115.
- World Health Organization (2022). *Czech Republic: WHO Coronavirus Disease*

(COVID-19) Dashboard. [online] [cit. 22.03.2023] Převzato z:

<https://covid19.who.int/region/euro/country/cz>

CITOVANÉ NOVINOVÉ ČLÁNKY

- Bajtler, M. (2020, 16.března). Žádnou paniku. Není to ebola. *Mladá fronta DNES*, s.13.
- Brandová, Z. (2020, 13.března). Zůstaňte a pomozte v kritické situaci. *Mladá fronta DNES*, s.16.
- ČTK (2020, 19.března). Liberecká záchranka má kvůli koronaviru speciální základnu. *Mladá fronta DNES*, s.13.
- Doležal, J. Beránková, K. (2020, 6.března). Dost'áme virus všichni. *Blesk*, s.2.
- Dvořáková, I. (2020, 16.března). Přibude nemocných s dramatickým průběhem. *Blesk*, s.7.
- Foltová, V. (2020, 14.srpna). JIŘÍ ČMAKAL: Tohle ještě nikdo z nás neviděl. *Blesk*, s.22.
- Hejtmánek, T. (2020, 17.března). Roušky pořizují sami. *Mladá fronta DNES*, s.15.
- Horáková, V. (2020, 7.srpna). „Koronašpitál“, tisíce testů, lékaři na etapy. *Mladá fronta DNES*, s.15.
- Hromková, D. (2020, 18.března). „Karanténa pro seniory: dovoz nákupu i obědů. *Mladá fronta DNES*, s.4.
- Klaus, V. (2020, 13.března). Koronavirům nemůžeme poroučet. *Mladá fronta DNES*, s.10.
- Kopecký, P.P. (2020, 13.srpna). Nálož jménem Libanon. *Mladá fronta DNES*, s.9.
- Koníček, T. (2020, 21.března). Včera ráj, dnes samopaly! *Blesk*, s.6.
- Kvasnička, J. Zahradnická, E. (2020, 17.března). Boj o roušky: klíčový týden. *Mladá fronta DNES*, s.3.
- Kynclová, V. (2020, 6.srpna). APOKALYPSA V BEJRÚTU. *Blesk*, s.2.
- Oppelt, R. Bulisová, K. (2020, 5.března). COVID-19: příběhy nakažených. *Mladá fronta DNES*, s.1.
- Polák, D. Tomek, J. (2020, 20.března). Kdy budou Už brzy? Lidé si je mezitím ušili sami. Stále se ptají.. *Blesk*, s.2.
- Prokešová, M. Veinlich, J. (2020, 9.března). Sever Itálie je v izolaci. *Blesk*, s.2.

- Renovica, V. (2020, 21.března). Takhle nás stát OMEZÍ ...a takhle nám POMŮŽE. *Blesk*, s.4.
- Schnapka, Z. (2020, 10.března). Vláda rozhodla: Armáda obsadí hranice Česka. *Blesk*, s.2.
- Šándor, A. (2020, 14.března). Strašidlo nemoci COVID-19. *Mladá fronta DNES*, s.9.
- Vodička, M. (2020, 7.srpna). Libanon, země kmotrů. *Mladá fronta DNES*, s.6.
- (dp) (2020, 7.března). Z Itálie po do karan vinně tény! Jinak.... *Blesk*, s.2.

7. Teze Diplomové práce

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Kristýna Strnadová	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2019/2020	
E-mail diplomantky/diplomanta: strnad.christina@gmail.com	
Studijní obor/forma studia: Mediální studia – distanční	
Název práce v češtině: Mediální vykořisťování krizových situací: Komparativní analýza 2 bezprecedentních krizí	
Název práce v angličtině: Crisis exploitation coverage: Comparative analysis of 2 unprecedented crises	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: <i>ZS 2012/2013</i>) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezí) LS 2020/2021	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků)	
<p>Tato diplomová práce se věnuje problematice zpravodajské exploatace krizových situací. Od médií se v době krize očekává, že budou poskytovat fakticky správné, realistické a ne-propagační zpravodajství (Ghassabi, 2015). Na druhou stranu krize bývají do značné míry politickými událostmi, neboť nabízejí politikům možnost prokázat své schopnosti a zvyšovat svou kredibilitu. Média v době neočekávané krize však, podle Olsson a Nord, přistupují k tzv. „crisis exploitation coverage“ neboli mediálnímu vykořisťování krizových situací. Podle autorů se jedná o specifický druh zpravodajství, jež umožňuje vedoucím politickým aktérům vykořisťovat krizové situace. Tento druh zpravodajství charakterizuje především rámcování krize jakožto problému (tzv. „issue framing“), popisná žurnalistika a tendence zobrazovat politiky jako důvěryhodné krizové manažery spíše než taktické politiky, čímž média napomáhají tvorbě jejich pozitivnímu obrazu. Na druhou stranu je kladen menší důraz na žurnalistické normy, vyváženost zpravodajství a zdrojů (Olsson, Nord, 2014). Tato práce se bude věnovat dvěma bezprecedentním krizím uskutečněným v roce 2020 a na jejich příkladech bude ukázáno, zda a jakým způsobem dochází k mediálnímu vykořisťování krizových situací v českém mediálním prostředí. Problematika mediálního vykořisťování krizových situací je relativně nový koncept a na úrovni české mediální scény bylo doposud v této oblasti uskutečněno jen minimum výzkumů. Tato práce si klade za cíl na dvou aktuálních případech zjistit, zda je tento koncept aplikovatelný i na specifické politicko-mediální prostředí České republiky a zda k vykořisťování ne/dochází v případě dvou různých krizí. Výsledná zjištění práce povedou k hlubšímu porozumění vztahu mezi českými médii a politickými aktéry v době krize.</p>	
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):	
<p>V mediálním prostředí lze nalézt charakteristiky, které umožňují politickým aktérům získat podporu a upevnit svou pozici. V období krizových situací, jež jsou pro novináře nové a nečekané, dochází podle Olsson k opouštění od žurnalistických rutin a postupů, které následně umožňují politikům vykořisťovat krizovou situaci. Cílem této práce je na základě dvou případových studií zjistit, zda a jak nečekané a bezprecedentní katastrofy různorodého charakteru vyvolávají v českém zpravodajství procesy exploatace a</p>	

tím umožňují politickým aktérům využívat krizi ke svému prospěchu. V případě kladných zjištění, tj. prokázání výskytu exploatace krizových událostí českými médii, může tato práce pomoci pochopit tendence nárůstu podpory vládních subjektů odpovědných za krizové řízení v době krize a může být považována za jakousi sondu do relativně nové problematiky a „otevřít dveře“ systematictějšími studiím dalších typů krizí, případně studiím dopadů takovéto exploatace na kredibilitu politiků/volební preference atp. V případě neprokázání hypotéz se může ukázat neplatnost daného konceptu na české mediální prostředí či český socio-politický kontext. V takovém případě mohou být navržena doporučení pro změnu daného konceptu či zkoumání dalších typů krizí.

Předpokládaná hypotéza:

- Úroveň mediální exploatace krizových situací se liší podle charakteru krize.
- Krize, jež má dlouhodobý charakter, vede k větší exploataci než krize jednorázová.
- Krize, jež se uskutečnila na území ČR, vede k větší exploataci než krize, jež se uskutečnila mimo území ČR, ve kterém média fungují.

Předpokládané výzkumné otázky:

- Jakým způsobem dochází k exploataci krizových situací v českém zpravodajství?
- Jak se liší exploatace krizových situací mezi dvěma typy krizí?

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

Předpokládá struktura práce:

1. Úvod
2. Teoretická část
 - 2.1. Co je to krize
 - 2.2. Krizové zpravodajství, mediální reprezentace a pokrytí krizí
 - 2.3. Krizová komunikace
 - 2.4. Politická a vládní komunikace v době krize
 - 2.5. Politicko-mediální kontext České republiky
3. Metodologie výzkumu
 - 3.1. Definice pojmů
 - 3.2. Výzkumné otázky
 - 3.3. Metoda sběru dat
 - 3.4. Metody analýzy
 - 3.5. Vybrané události
4. Výsledná zjištění
 - 4.1. Strategie krizových reakcí v Turecku
 - 4.2. Strategie krizových reakcí v Libanonu
 - 4.3. Komparativní analýza
 - 4.4. Vliv digitálních médií
5. Diskuze
6. Závěr
7. Použité zdroje

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

K vlastní analýze byly vybrány dvě bezprecedentní události, které se uskutečnily v roce 2020. První událostí je vypuknutí pandemie viru Covid-19 v České republice a vyhlášení nouzového stavu v březnu 2020. Druhou vybranou událostí je exploze skladu dusičnanu amonného v Bejrútu, Libanonu v srpnu 2020. Obě události byly vybrány tak, aby svou charakteristikou odpovídali krizové situaci typu I v typologii navržené Nord a Strömbäck (2006), tj. nová a překvapivá událost, která je historicky bezprecedentní a nebylo možné ji dostatečně dluho dopředu anticipovat. Takovéto situace se podle autorky stávají pro novináře problematickými, neboť zpochybňují jejich každodenní rutinu a ztěžují využívání klasických zpravodajských postupů. U nových a nečekaných událostí lze předpokládat, že problematičnost jejich mediálního pokrytí zvyšuje šance na jejich exploataci.

Obě krize byly vybrány z důvodu jejich odlišného charakteru. V případě pandemie se jedná o katastrofu globální, jejíž trvání je dlouhodobé, zároveň se přímo týká území České republiky. V případě exploze

v Libanonu se jedná o jednorázovou lokalizovanou katastrofu, která se České republiky přímo netýká, vyjma českých záchranářů, kteří byli na území katastrofy vysláni. Obě vybrané katastrofy však vyvolaly zvýšenou reakci ze strany vlády či politických vůdců, jež byli nuceni se k průběhu vyjadřovat a podniknout nějaké kroky a zároveň byly obě katastrofy intenzivně pokryty českými médii.

Vlastní analýza bude provedena na vzorku článků týkajících se vybraných krizí dostupných v rozmezí ode dne jejich počátku po dobu přibližně 2 následujících měsíců (přesné rozmezí se bude lišit podle toho, jaké období bylo vnímáno jako akutní fáze dané konkrétní krize). V případě vyhlášení nouzového stavu v důsledku rozšíření viru Covid-19 se jedná o období od 12.3.2020 do přibližně 17.5.2020, kdy došlo k ukončení nouzového stavu, v případě výbuchu v Bejrútu se jedná o období od 4.8.2020 do přibližně 29.9.2020. Analyzované články budou vybrány z databáze článků Newton Media, jakožto největšího českého mediálního archivu a do analýzy budou zahrnuty všechny články týkající se daných událostí publikovaných ve 4 nejčtenějších českých denících (BLESK, MF DNES, Právo, Lidové noviny).

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Obsahová analýza mediálního vykořisťování bude uskutečněna pomocí dvou případových studií dvou konkrétních bezprecedentních krizových událostí roku 2020. Na základě vzorku článků (dle výsledného počtu článků se bude jednat o reprezentativní či vyčerpávající vzorek) bude uskutečněna obsahová analýza zaměřující se na výskyt 4 hlavních dimenzí exploatace navržených Olsson (2015) – zpravodajský styl, způsob rámcování události, vyváženost zdrojů a tón zprávy. Aby došlo k tzv. vykořisťování krizové situace, musí články predominantně vykazovat následující charakteristiky: (1) deskriptivní způsob zpravodajství, (2) rámcování krize jakožto problému vyžadujícího řešení, (3) nevyvážené využívání politických aktérů jakožto zdrojů, (4) pozitivní tón zprávy. Jednotlivé články budou kódovány na základě výskytu výše zmíněných proměnných, předpokládanými identifikátory jsou: (1) deskriptivní způsob zpravodajství – např.: popis taktik a strategií politiků, průzkumy veřejného mínění, popis politiků jako individuálních aktérů-ne mluvčích za určitá opatření, fotografie politiků, zaměření na kdo/kde/kdy/co; (2) rámcování krize jakožto problému vyžadujícího řešení – např.: zaměření na relevanci problému pro podmínky žití, popis problému co kdo řekl či udělal; (3) nevyvážené využívání politických aktérů jakožto zdrojů – frekvence; (4) pozitivní tón zprávy - např.: aktéři jsou asociováni s pozitivními rozhodnutími a návrhy, podpora politiků, vyjádření kompetence, pozitivní progres v řešení krize apod. Články proto budou analyzovány jakožto celek (rámec, způsob zpravodajství) i výskyt konkrétního obsahu (zdroje, pozitivní výrazy v souvislosti s politiky). Jednotlivé identifikátory vychází ze studie Olsson, jejich přesné znění bude K zodpovězení výzkumných otázek bude tedy využita kombinace kvalitativního a kvantitativního přístupu, která napomáhá lépe uchopit danou problematiku a utvořit komplexnější obraz (Smith, 2008). Vybrané krize jsou pouze dvě, což umožňuje detailní analýzu konkrétních krizových událostí. Pomocí komparativní metody bude zjištěno, jakým způsobem se liší exploatace dané krize v českých médiích. Srovnání se zaměřuje především na dva typy krizových událostí, nikoliv na charakteristiku jednotlivých médií a rozdíly v exploataci mezi nimi. Záměrem je analyzovat exploataci krizových událostí na české mediální scéně jako takové a hledání případných rozdílů mezi dvěma různými krizovými událostmi. Vybraná výzkumná metoda je pro tuto studii vhodná, jelikož přinese detailní vhled do nové problematiky a umožní zjistit, zda a jak se proces exploatace objevuje na české mediální scéně v případě nových a překvapivých krizových událostí.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

Vybrané zdroje dle abecedního pořadí:

- BOIN, A., MCCONNELL, A. & 'T HART, P. (2009). Crisis exploitation: Political and policy impacts of framing contests. *Journal of European Public Policy*, 16(1), 81–106.
Kniha se věnuje reakcím politických a vládních aktérů v období krize, kdy je jejich postavení vystaveno tlaku. Krize do určité míry fungují jako rámce, které politici využívají takovým způsobem, aby vyhovovali jejich politickým cílům a budoucímu směřování. Autoři se podrobněji věnují procesům této komunikace a formují teorii krizového vykořisťování.
- COOMBS, W.T. (2007). Protecting organization reputations during a crisis: The development and application of situational crisis communication theory. *Corporate Reputation Review*, 10(3), 163-176.
Coombs představuje, jak lze krizovou komunikaci použít k ochraně vlastní reputace během nečekané krize. Navrhuje tzv. Situační krizovou komunikační teorii, která nabízí rámec

k předvídání, jak budou různé zúčastněné strany na krizi reagovat.

- PETROVÁ, B. Média a politika. In CHYTILEK, R.; EIBL, O.; MATUŠKOVÁ, A. a kol. *Teorie a metody politického marketingu*. (2012). Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 269–288.

Kniha kolektivu autorů nabízí přehled o různorodých konceptech politického marketingu a seznamuje čtenáře s konkrétními příklady politických kampaní. Konkrétně v kapitole Média a politika, se autorka zabývá problematikou politické komunikace v úzkém propojení se světem médií.

- OLSSON, E.-K.; NORD, L. W.; FALKHEIMER, J. (2015). Media Coverage Crisis Exploitation Characteristics: A Case Comparison Study. *Journal of Public Relations Research*, [s. l.], v. 27, n. 2, p. 158–174.

Norská autorka zkoumá klíčové charakteristiky toho, co ve zpravodajských médiích označuje jako „crisis exploitation coverage“. Na základě komparativní studie 3 různých krizových případů, které se liší v úrovni nečekanosti a historické opakovatelnosti, odhaluje způsoby, jakým média dané krizové situace vykořisťují. Poukazuje mimo jiné na nevyváženost zpravodajství a popisný styl zpravodajství.

- WOLFSFELD, G. (2011). *Making Sense of Media and Politics: Five Principles in Political Communication*. Routledge: New York.

V této knize se autor věnuje vztahu mezi politikou a médií. V rámci politické komunikace se věnuje procesům, kterými se politická komunikace vyznačuje a různým rolím, jež hrají jednotliví komunikační aktéři. Kniha se dále zaměřuje na měření ne/závislosti médií na státu a úrovním politické kontroly nad mediálními obsahy.

Další předpokládané zdroje:

- AN, S.-K.; GOWER, K. K. How do the news media frame crises? A content analysis of crisis news coverage. *Public Relations Review*, [s. l.], v. 35, n. 2, p. 107–112, 2009.
- BENOIT, W. L. (1995). *Accounts, excuses, and apologies: A theory of image restoration*. Albany, NY: State University of New York Press.
- BOIN, A. & THART, P. (2006). The crisis approach. In H. Rodriguez, E. L. Quarantelli, R. Dynes (Eds.), *Handbook of disaster research* (pp. 9–31). New York, NY: Springer.
- BOYD-BARRETT, J. O. (2009). Global Crisis Reporting: Journalism in the Global Age. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, [s. l.], v. 86, n. 4, p. 942–944.
- COOMBS, W. T. (2004). Impact of past crises on current crisis communications: Insights from Situational Crisis Communication Theory. *Journal of Business Communication*, 41, 265–289.
- GHASSABI F, ZARE-FARASHBANDI F. (2015). The role of media in crisis management: A case study of Azarbajgejan earthquake. *Int J Health Syst Disaster Manage*, v. 3, p. 95–102
- HOPMANN, D. N., AELST, P., & LEGNANTE, G. (2011). Political balance in the news: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism*, 13(2), 240–257
- LENGAUER, G., ESSER, F., & BERGANZA, R. (2011). Negativity in political news: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism*, 13(2), 179–202.
- NORD, L., & STRÖMBÄCK, J. (2006). Reporting more, informing less. A comparison of the Swedish media coverage of September 11 and the wars in Afghanistan and Iraq.
- OLSSON, E.-K.; NORD, L. W. Paving the way for crisis exploitation: The role of journalistic styles and standards. *Journalism*, [s. l.], v. 16, n. 3, p. 341–358, 2014.
- SADOW, J. (2012). *Media Relations*. In LEE, M.; NEELEY, G.; STEWART, K. (eds.). *The Practice of Government Public Relations*. Boca Raton: CRC Press, s. 29–50.
- SCHULTZ, F., & RAUPP, J. (2010). The social construction of crises in governmental and corporate communications: An inter-organizational and inter-systemic analysis. *Public Relations Review*, 36(2), 112–119.
- SINGER, E., & ENDRENY, P. M. (1993). *Reporting on risk: How the mass media portray accidents, diseases, disasters and other hazards*. New York, NY: Russell Sage Foundation.
- SMITH, R. B. (2008). *Cumulative Social Inquiry. Transforming Novelty Into Innovation*. New York: The Guilford Press.
- YI-HUI, H. (2006). Crisis Situations, Communication Strategies, and Media Coverage. *Communication Research*. Vol. 33, č. 3, s. 180–205.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

- EŠNEROVÁ, E. (2013). Reprezentace řecké krize v deníku Wall Street Journal – diskurzivní analýza. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Mezinárodní teritoriální studia. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Šafařík.
- HÁJEK, L. (2008). Krizová komunikace Vlády České republiky v průběhu metylalkoholové aféry v roce 2012. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Anna Matušková, Ph.D.
- KRTIČKA, J. (2020). Mediální reprezentace bytové krize. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra sociologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Tomáš Samec.
- ŠTASTNÁ, E. (2014). Krizová komunikace ZOO Praha po povodních v letech 2002 a 2013: komparativní studie. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Mediální a komunikační studia. Vedoucí diplomové práce PhDr. Pavel Dolanský.

Datum / Podpis studenta/ky

.....

8. Seznam příloh

Seznam použitých grafů

Graf 1 - Využívání zpravodajských stylů u vybraných krizových událostí v českých médiích	36
Graf 2 - Způsob rámcování vybraných krizových událostí v českých médiích.....	38
Graf 3 - Vyváženost zdrojů u vybraných krizových událostí v českých médiích.....	40
Graf 4 - Tón zpráv u vybraných krizových událostí v českých médiích	43
Graf 5 - Vývoj zpravodajské stylu článků o pandemii Covid-19 v čase.....	45
Graf 6 - Vývoj zpravodajské stylu článků o výbuchu v Bejrútu v čase.....	46
Graf 7 - Vývoj rámcování pandemie Covidu-19 v čase	47
Graf 8- Porovnání vyváženosti politických zdrojů u dvou bezprecedentních krizí	47
Graf 9 - Vývoj vyváženosti zdrojů u pandemie Covid-19 v čase	48
Graf 10 - Porovnání prostoru poskytnutého expertům u dvou bezprecedentních krizí	49
Graf 11 - Porovnání tónů zpráv u dvou bezprecedentních krizí	50
Graf 12 - Vývoj počtu článků o výbuchu v Bejrútu	52
Graf 13 - Vývoj počtu článků o pandemii Covid-19	52
Graf 14 - Zpravodajské styly v deníku BLESK a MF DNES.....	53
Graf 15 - Rámcování krizí v deníku BLESK a MF DNES.....	53
Graf 16 - Vyváženost zdrojů v deníku BLESK a MF DNES	54
Graf 17 - Prostor věnovaný expertům v deníku BLESK a MF DNES	56
Graf 18 - Tón zpráv v deníku BLESK a MF DNES.....	56

Seznam použitých tabulek

Tabulka 1 – Kombinace zpravodajského stylu a rámce	38
Tabulka 2 – Kombinace vyváženosti zpráv a poskytnutí prostoru expertům	41
Tabulka 3 - Kombinace vyváženosti politických zdrojů a tónu zprávy.....	44
Tabulka 4 - Porovnání zpravodajských stylů u dvou bezprecedentních krizí.....	45
Tabulka 5 - Porovnání rámců u dvou bezprecedentních krizí	46
Tabulka 6 - Poskytnutý prostor vládním aktérům dle typu krize.....	49
Tabulka 7 - Poskytnutý prostor vládním aktérům dle médií.....	55

